

GEA, FLORA ET FAUNA

Hymenoptera - Cynipoidea de Ponent (Lleida, Catalunya) a partir de les dades de l'Antoni Ribes i Escolà

Antoni Ribes-Escalà ^(†), Eric Armengol Santos ¹, Florenci Vallès Sala ² & Juli Pujade-Villar ¹

¹ Universitat de Barcelona. Facultat de Biologia. Departament de Biologia Evolutiva, Ecologia i Ciències Ambientals. Avda. Diagonal, 643. 08028-Barcelona, Catalunya.

² c/ del Pi, nº 5, 08272-Sant Fruitós de Bages (Barcelona) Catalunya.

Autor de correspondència: Juli Pujade-Villar: A/e: jpujade@ub.edu

Rebut: 21.06.2025. Acceptat: 19.10.2025. Publicat: 31.12.2025.

Resum

En aquest estudi exposem la informació dels Cynipoidea (Hymenoptera) del web dels 'Himenòpters de Ponent' que va fer l'Antoni Ribes i Escolà, mort prematurament el 2014. En total es citen 4 famílies (Cynipidae, Diplolepididae, Figitidae i Ibalidae), 31 gèneres i 83 espècies. Una espècie es cita per primer cop a la península Ibèrica: *Kleidotoma striaticollis* (Cameron, 1888) (Figitidae: Eucoilinae). Es citen per primer cop a Catalunya: *Aylax papaveris* (Perris, 1839) (Cynipidae: Aylacini), *Phanacis centaureae* (Förster, 1860) (Cynipidae: Phanacidini), *Xestophanes potentillae* (Retzius, 1783) i *Periclistus caninae* (Hartig, 1840) (Cynipidae: Diastrophini), *Parnips nigripes* (Barbotin, 1963) (Figitidae: Parnipinae) i *Leptopilina fimbriata* (Kieffer, 1901) (Figitidae: Eucoilinae). A més, 23 de les espècies citades són noves per a la província de Lleida i 18 per a la regió de Ponent.

Paraules clau: Hymenoptera, Cynipoidea, Catalunya, Ponent, espècies, web.

Abstract

Hymenoptera - Cynipoidea of Ponent (Lleida, Catalonia) based on data from Antoni Ribes i Escolà

In this study, we present the information on the Cynipoidea (Hymenoptera) from the website of 'Hymenoptera of Ponent' made by Antoni Ribes i Escolà, who died prematurely in 2014. In total, there are mentioned 4 families (Cynipidae, Diplolepididae, Figitidae i Ibalidae), 31 genera and 83 species. A species is cited for the first time in the Iberian Peninsula: *Kleidotoma striaticollis* (Cameron, 1888) (Figitidae: Eucoilinae). There are mentioned for the first time in Catalonia: *Aylax papaveris* (Perris, 1839) (Cynipidae: Aylacini), *Phanacis centaureae* (Förster, 1860) (Cynipidae: Phanacidini), *Xestophanes potentillae* (Retzius, 1783) and *Periclistus caninae* (Hartig, 1840) (Cynipidae: Diastrophini), *Parnips nigripes* (Barbotin, 1963) (Figitidae: Parnipinae) and *Leptopilina fimbriata* (Kieffer, 1901) (Figitidae: Eucoilinae). In addition, 23 species are new to the province of Lleida and 18 to the Ponent region.

Key words: Hymenoptera, Cynipoidea, Catalonia, Ponent, species, webside.

Introducció

L'Antoni Ribes i Escolà (Lleida, 1968 – Torres de Segre, 2014) era un enamorat de la natura que va morir prematurament (Pujade-Villar, 2014; 2015). Malgrat que la seva gran afició eren els Chalcidoidea (Hymenoptera) i se'l veia com el successor natural del Dr. R.R. Askew, des d'un punt de vista taxonòmic i biològic no defugia altres grups. Va preparar i determinar altres ordres d'insectes, com coleòpters, lepidòpters, heteròpters, gales de cinípsids i cecidòmids, etc., que estan dipositats a la UB, així com també himenòpters com la superfamília Cynipoidea.

Casa seva era un gran laboratori d'emergències on milers de bosses, de tubs amb insectes i de preparacions hi tenien cabuda. La col·lecció d'espècies de Cynipoidea de l'Antoni Ribes està dipositada a la Universitat de Barcelona (JP-V

col.) i la dels Chalcidoidea muntats al British Museum, però encara hi ha milers d'exemplars en alcohol pendents d'identificació.

La part més important de la col·lecció de Cynipoidea la formen les gales de la família Cynipidae. Martínez Romero *et al.* (2021) van publicar la llista de les espècies cecidògenes de la Col·lecció Ribes, en la qual n'hi ha 134. Aquestes espècies pertanyen als ordres Diptera, Hemiptera, Hymenoptera, Lepidoptera (Insecta) i Acariformes (Arachnida).

La importància de buidar la informació dels Cynipoidea (Hymenoptera) del web dels 'Himenòpters de Ponent' (http://ponent.atspace.org/fauna/ins/fam/hymenoptera/cynipoidea_par.htm) rau en que desconeixem quan deixarà d'estar actiu amb la qual cosa, si això passés, aquestes dades es perdrien per sempre. Actualment el web està allotjat a "atspace", però quan acabi el període d'allotjament es preveu, i així ho es-

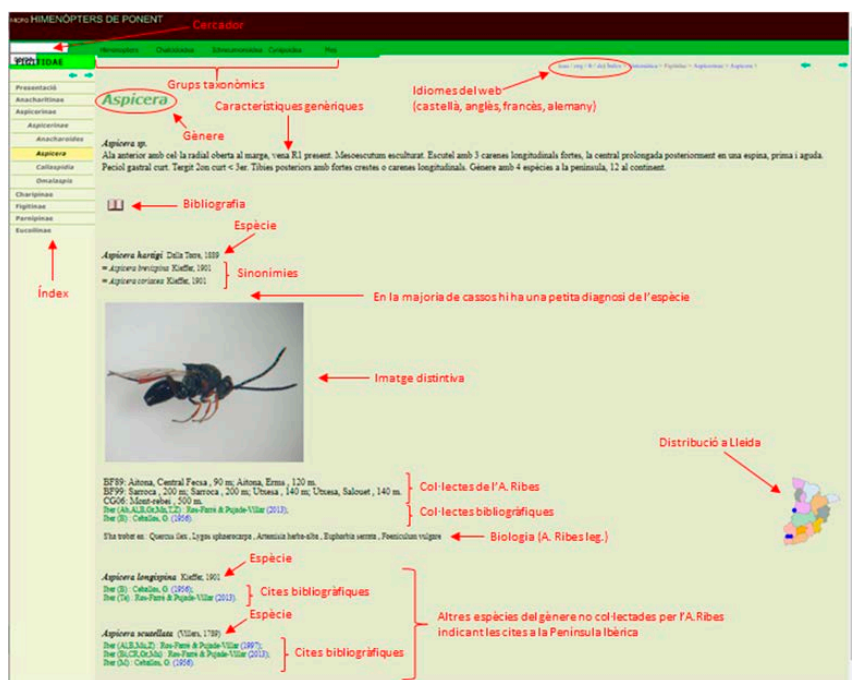

Figura 1. Exemple d'una pàgina del web Himenòpters de Ponent construïda per l'Antoni Ribes.

perem, que el seu manteniment estarà a càrrec d'una entitat de Ponent (Maite Ribes *pers. com.*). Per tant, aquest treball reflecteix part de la gran feina feta pel primer autor al llarg dels anys (fig. 1), la qual és encara de domini públic. Quan tenia novetats importants, a l'Antoni no li importava fer-les públiques encara que no estiguessin publicades. En aquest sentit, estem preparant un gran manuscrit, Ribes Escolà *et al.* (*in prep.*), que representarà la primera aproximació al coneixement de la família Chalcidoidea (Hymenoptera) a Catalunya, la 'Primera aproximació al coneixement de la família Chalcidoidea (Hymenoptera) a Catalunya: catàleg d'espècies i citacions' en la qual es mencionen més de 300 espècies de Chalcidoidea del nostre país.

Aquest estudi també és una contribució al gran treball que va fer l'Antoni Ribes pel que fa als cinipoideus, en el que citem 31 gèneres i 83 espècies, de les quals una és nova per a la península Ibèrica, 6 ho són per a Catalunya, 23 per a la província de Lleida i 18 per a la regió de Ponent.

Material i mètodes

El llistat està ordenat per famílies en ordre alfabètic. Les espècies també estan ordenades alfabèticament en cada categoria taxonòmica immediatament superior, categories també ordenades alfabèticament. Hem extret també totes les dades biològiques (hoste i hostatger) que hem trobat al seu web, així com les descripcions que va fer de diferents tàxons que va recol·lectar. Hem respectat amb molta cura les seves descripcions. Només hi hem fet petits canvis de nomenclatura morfològica (gàster per metasoma, artells de les antenes per segments de les antenes, agàmica per asexual, etc.) i alguns canvis de puntuació. Hem eliminat les abreviacions,

però hem conservat les dades de distribució general i nombre d'espècies d'alguns gèneres. Només les hem modificat quan la desviació en relació amb les dades actuals era significativa. Aquestes modificacions les hem indicat escrivint-les entre parèntesis. Hem canviat la data del manuscrit de la tesi doctoral del darrer autor del present treball, que és 1991 en lloc de 1990, com figura al web. D'aquesta tesi, l'Antoni va extreure totes les citacions de Ponent, moltes de les quals no estan publicades (la tesi no és una publicació) i hem afegit després, del material estudiat, les novetats per a Ponent, Lleida, Catalunya o Espanya.

El material recol·lectat per l'Antoni citat al web de Ponent es posa entre gafets ([...]) i està acompanyat de les dades que l'Antoni Ribes va afegir a cadascuna d'aquestes espècies al web. Hem assenyalat els treballs que han estat publicats a partir de les dades del web: *Pediaspis aceris* a Pujade-Villar *et al.* (2013) i les espècies de Charipinae (Figitidae) a Ferrer-Suay (2012, 2013). Tots dos treballs tenen la coautoría de l'Antoni Ribes, treballs que no va poder incloure l'Antoni degut a la seva prematura mort i les citacions lleidatanes que hi ha publicades. També hem afegit a continuació les dades bibliogràfiques de les citacions de ponent recollides per l'Antoni Ribes d'altres autors, per tal de no perdre cap informació, hem afegit també les fotografies que il·lustren algunes de les espècies i els mapes de distribució de citacions (fig. 2), però hem eliminat la major part del llistat de sinònims, ja que era parcial i no aportava informació extra. Hem respectat només aquelles que es van publicar mentre ell va confeccionar el web. Tota aquesta informació ha estat i serà encara molt útil per als naturalistes, i això també ens ha animat a fer aquest estudi.

Posteriorment al 2014 (any en el qual l'Antoni va morir), hi ha hagut alguns canvis taxonòmics importants: (i) Els Ay-

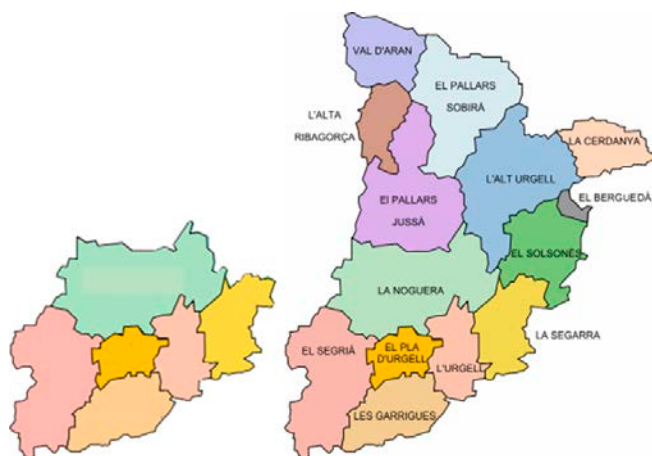

Figura 2. Mapes del web que mostren la distribució de les espècies a Ponent (esquerra) o de la província de Lleida (dreta) indicant el nom de les comarques. [Font: <http://dolorsplazaviatjar.blogspot.com/2017/02/mapa-de-lleida.html>].

lacini (Cynipidae) han estat escindits en diverses tribus: Aylacini, Aulacideini, Phanacidini, Diastrophini (que inclou per a Europa els gèneres cecidògens *Diastrophus* Hartig, 1840 i *Xestophanes* Förster, 1869 i el gènere inquilí *Periclistus* Förster, 1869) i Ceroptresini (amb el gènere inquilí *Ceroptres* Hartig, 1840 a Europa), tal com proposen Ronquist *et al.* (2015). (ii) Les tribus Diplolepidini i Pediaspidini (Cynipidae) han passat a formar part de la família independent Diplolepididae, que inclou dues subfamílies (Diplolepidinae i Pediaspidinae), tal com proposen Heam *et al.* (2022). (iii) El gènere *Melanips* Haliday, 1835 (Figitidae) i altres gèneres relacionats han passat a formar part d'una subfamília independent de la família Figitidae (Melanipinae), tal com proposen Mata-Casanova & Pujade-Villar (2025). Finalment, seguint l'estudi de Melika (2006), considerem el gènere *Timaspis* Mayr, 1881 sinònim de *Phanacis* Förster, 1860. Aquests canvis els hem assenyalat en el manuscrit, respectant en tot moment el que estava escrit al web, per no desvirtuar-lo.

En total hem llistat un total de 83 espècies de cinipoideus de Ponent pertanyents a 4 famílies: Cynipidae (actualment escindida en Cynipidae i Diplolepididae), Figitidae i Ibaliidae.

Resultats

Superfamília CYNIPOIDEA Latreille, 1902

Antena amb 12-16 segments, no geniculada, escap curt. Ala anterior amb pterostigma absent, venació reduïda distintiva, amb una cel·la triangular distintiva, cel·la radial gran. Pronot arriba a les tègules. Metasoma lateralment comprimit. Potes amb 1 trocànter. Ovipositor normalment no exposat.

Família CYNIPIDAE Latreille, 1802

Cos petit (1-6 mm), ales presents o absents. Antenes amb escap curt, no geniculades, amb 12-16 segments; el mascle amb el 1r flagel·lòmer sovint modificat. Ala anterior amb

pterostigma absent, venació reduïda distintiva, 2-3 cel·les tancades, cel·la radial triangular, oberta o tancada al marge, vena Rs+M amb àpex proximal visible dirigit al centre de la vena basal. Pronot arriba a les tègules, latero-ventralment punxegut, coadaptat al mesepisternum, no acanalat. Mesoescut i mesopleures sovint esculturats. Escutel convex, sense copa dorsal ni espina apical. Metasoma comprimit lateralment, tergita més gran la 2a, o bé la 2a+ 3a fusionades formant almenys la meitat del metasoma; base de la 2a tergita sense anell de pubescència basal, opcionalment un xic pilós. Ovipositor normalment no exposat. Insectes sovint causants de gales vegetals, fitòfags o inquilins.

Tribu Cynipini Latreille, 1802

Cos petit. Antenes amb 12-16 segments. Cara amb estries supraclipeals curtes o absents, no arribant als ulls compostos. Clipi amb marge ventral més o menys projectat sobre les mandíbules. Ales anteriors amb cel·la radial oberta al marge, sense vena marginal. Pronot medialment molt estret, 0,15-0,2 vegades de l'amplada lateral; depressions admedianes indistinctes o absents, unides medialment formant un solc superficial. Metasoma lateralment comprimit. Tergita 2a cobrint d'1/3 a 2/3 del metasoma. Femella amb hipopigi normalment en espina llarga. Gales sobre *Quercus*. Família amb 26 gèneres i 140 espècies a la península Ibèrica.

Gènere *Andricus* Hartig, 1840

Mida 1-5 mm, cos de color negre, rogenc o ambre, poc pubescent a les formes sexuals, moderada o conspícuament pubescent a les àgams. Clipi recte no projectat sobre les mandíbules, estries radials de la cara (sobre el clipi) presents, poc marcades, no arribant al marge dels ulls. Front sense carena medial. Antena de la femella amb 13-14 (12-15) segments, antena del mascle amb 1 segment més. Mesoescut amb escultura variada, feble, no transversa. Notaules complets. Escutel llarg, sobrepassant el propodeu vist de perfil. Propodeu amb 2 carenes laterals subparaleles, arquejades o anguloses, sense carena mitjana. Espina de l'hipopigi llarga i estreta, 3-6 vegades més llarga que ampla, estreta a la base, amb poques setes no agrupades formant un manat apical. Ungles tarsals bífides. Sobre *Quercus caducifolia* o *Q. suber*. Gènere amb 37 (24) espècies a la península Ibèrica, 121 (≈ 80) al continent europeu.

Andricus coriarius (Hartig, 1843)

Femella asexual de mida petita, 2,6-3,8 mm. Cos groc rogenc, metasoma un xic més fosc. Antena de la femella amb 13 segments; 1r flagel·lòmer tan llarg com el 2n. Ala anterior amb vena radial allargada, 5 vegades més llarga que ampla. Hipopigi amb espina 3,5-4,0 vegades més llarga que ampla. Les gales (fig. 3a) es troben sobre *Quercus caducifolia* i marcescents, en branques formades a partir de borrons vegetatius laterals o terminals, de 1,5-2,5 cm, forma irregular, amb nucli globós i superfície coberta de prolongacions o apèndixs, sub-

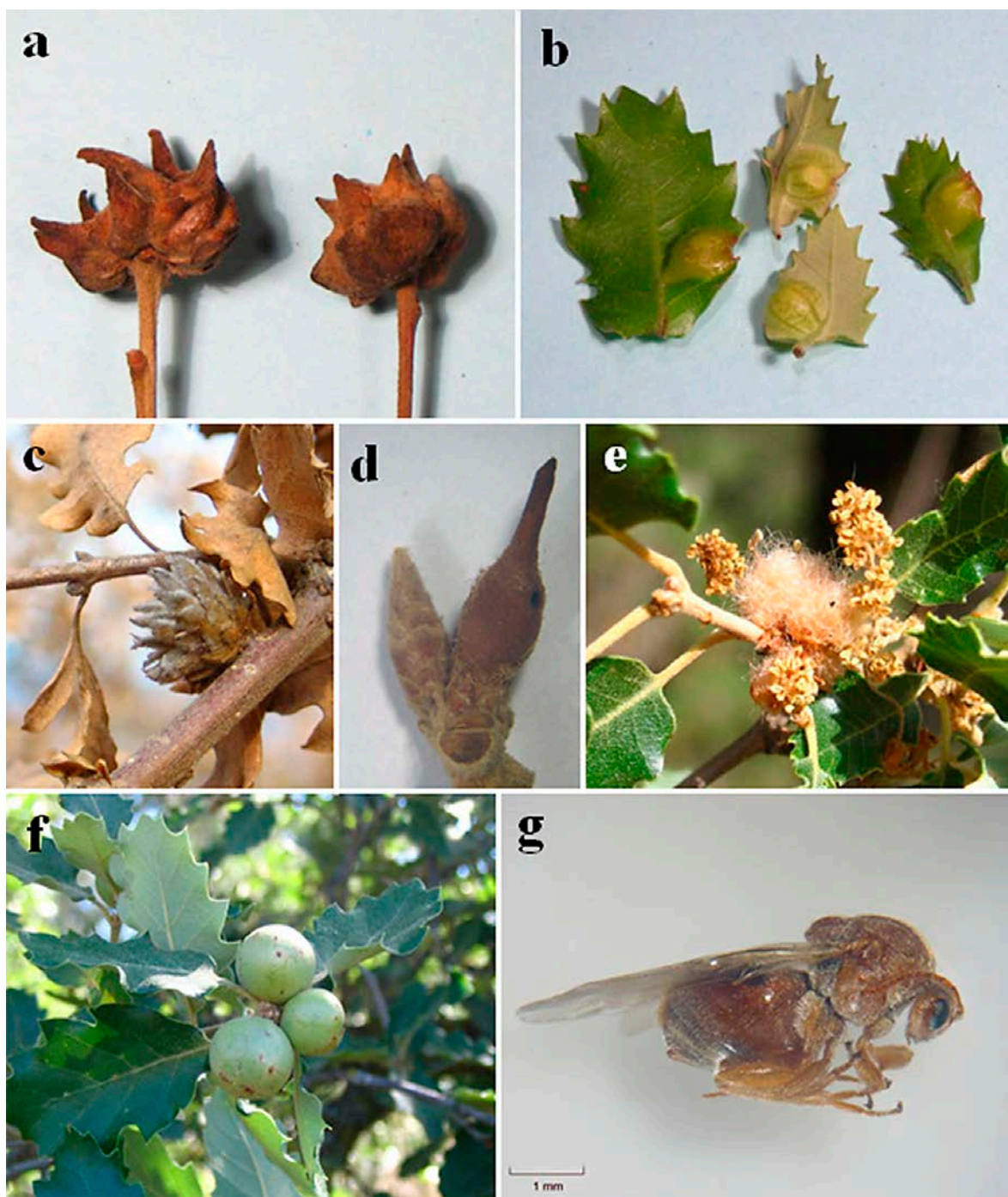

Figura 3. (a) Gala d'*Andricus coriarius* ♂, (b) gala d'*A. curvator* ♂♀, (c) gala d'*A. foecundatrix* ♂, (d) gala d'*A. solitarius* ♂, (e) gala d'*A. quercusramuli* ♂♀, gala d'*A. hispanicus* ♂, (g) adult d'*A. hispanicus* ♂.

cònics, allargats, no acanalats, acabats en punta recorbadada, llenyoses a la maduresa, pluriloculars. Es formen a l'estiu, maduren a la tardor, i les femelles emergeixen des del novembre al febrer. Generació sexual desconeguda.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG12: Menàrguens. CG14: les Avellanets]. CG14: Noguera (les Avellanets i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Andricus curvator (Hartig, 1840)

Gales de la generació sexual (fig. 3b) es troben sobre *Quercus caducifolia* i marcescents, en les fulles, rarament als peciols o a l'apex de branquetes, fent un eixamplament irregular globós a les dos cares del limbe, de 5-7 mm, verdes, carnosos, aïllades o coalescents, sovint provoquen una deformació o recorbadament de la fulla. Es formen juntament amb les fulles joves a la primavera, l'emergència dels adults es produeix d'abril a juny. Gales de la generació asexual so-

bre gemes vegetatives, ocultes (només en sobresurt l'apex), formades a la tardor, caient a terra a la maturitat d'octubre a novembre. L'emergència de femelles és produeix a la primavera següent.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF39: Omells de na Gaia. CF49: Ciutadilla, 655 m. CG06: Mont-rebei, 500 m.; Mont-rebei, 540 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Andricus foecundatrix (Hartig, 1840)

Les gales de la generació sexual les trobarem sobre *Quercus caducifolis* i marcescents, en aments masculins. Gales de la generació asexual (fig. 3c) sobre *Quercus caducifolis* i marcescents, en gemmes vegetatives axil·lars o terminals, transformades per creixement de les bràctees en forma de 'carxofa', fins a 2-3 cm, amb un cecidi intern independent i ovalat. Es formen a l'estiu, madurant a la tardor, moment en el qual les bràctees s'obren i el cecidi intern cau a terra. L'emergència de femelles té lloc a la primavera següent o a l'any posterior.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea* i *Quercus petraea*: CG06: Mont-rebei, 540 m. CH14: Les, 620 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CH51: Pallars Sobirà (Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Andricus gallaurnaeformis (Fonscolombe, 1832)

Les gales de la generació sexual es troben sobre *Quercus pubescens* i *Q. petraea*, a les fulles noves, en forma de disc ressaltant poc a les dues cares. Les gales de la generació asexual les localitzarem sobre *Quercus pubescens* i *Q. petraea*, al revers de les fulles, sobre el nervi medial, en forma d'urna subcilíndrica, provocant una deformació de la fulla.

Citacions (fig. 8). CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Andricus hispanicus (Hartig, 1856)

= *Andricus niger* (Kieffer, 1901) forma sexual
= *Andricus mayeti* (Kieffer, 1896) forma sexual

La femella asexual (fig. 3g) té una mida de 3,5-4,5 mm, cos amb densa pilositat grisosa. Cap i mesosoma groguenc, amb taques negres variables al pronot, a l'escutell o al propodeu. Metasoma groguenc, amb la part dorsal bruna o negra. Antenes i potes groguenques. Antena de la femella amb 13 segments, 1r flagel·lòmer llarg, 1,2 vegades el 2n. Ala anterior amb vena radial unes 4,0 vegades més llarga que ampla.

Hipopigi amb espina curta, unes 3,0 vegades més llarga que ampla. Gales de la generació asexual (fig. 3f) sobre *Quercus caducifolis* i marcescents, a partir de borrons axil·lars o terminals, de forma esfèrica regular, de 8-25 mm, llises, glabres, llenyoses a la maturitat. Es formen a l'estiu, maduren a l'agost i al setembre, i l'emergència de femelles es produeix al setembre, i en part a l'estiu de l'any següent.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF08: els Torms; Granadella, 470 m. CF18: Juncosa. CF27: Albarca, 800 m. CF28: la Pobla de Cérvoles, 670 m. CF37: Prades. CF39: Omells de na Gaia, 675 m. CF49: Ciutadilla, 655 m; Omells de na Gaia, 600 m. CG06: Mont-rebei, 540 m. CG12: Menàrguens. CG13: Os de Balaguer. CG14: les Avellanes. CG15: Àger, 660 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Andricus pseudoinflator (Tavares, 1901)

Les gales de la generació sexual es troben sobre *Quercus caducifolis* i marcescents, a l'apex de tiges joves, formant un engruiximent de l'apex, irregular, de 4-5 mm, a vegades amb fulles o branquetes sobre la superfície. Es desenvolupen i maduren a la primavera, emergint els adults al maig i al juny. Gales de la generació asexual sobre borrons vegetatius, parcialment ocultes fins a la meitat.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG06: Mont-rebei, 500 m. CG12: Menàrguens, 215 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). CH51: Pallars Sobirà (Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Andricus quercusradicis (Fabricius, 1798)

Les gales de la generació sexual les trobarem sobre *Quercus caducifolis* i marcescents, sota l'escorça de branquetes aèries o estoloníferes. Les gales de la generació asexual són subterrànies, es troben a les rels, a poca profunditat, són globoses irregulars, fan fins a 5 cm de diàmetre, inicialment són toves i finalment llenyoses i dures; el seu desenvolupament és llarg, dura fins a 2 anys. Les femelles emergeixen del març al juny.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF49: Omells de na Gaia, 600 m. CG15: Àger, 835 m.]. Citada de Ponent a Martínez-Romero *et al.* (2021).

Andricus quercusramuli (Linnaeus, 1761)

Les gales de la generació sexual (fig. 3e) es localitzen als aments dels *Quercus caducifolis* i marcescents, on formen

grups de cecidis conglomerats, coberts de setes llargues, amb aspecte cotonós, de fins a 2 cm, inicialment blancs i groguencs a la maturitat. Es formen durant la primavera i els adults apareixen durant el maig i el juny. Les gales de la generació asexual es troben als borrons vegetatius, semicul-tes dins el borro.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF08: els Torms; Granadella, 470 m. CF49: Omells de na Gaia, 600 m. CG06: Mont-rebei, 540 m. CG12: Menàrguens]. CH51: Pallars Sobirà (Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Andricus quercustozae (Bosc, 1792)
= *Andricus kiefferi* (Cabrera, 1897)

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG06: Mont-rebei, 540 m.]. Citada de la província de Lleida a Martínez-Romero *et al.* (2021), primera citació per a Ponent.

Andricus sieboldi (Hartig, 1843)

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG12: Menàrguens]. Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001) amb el nom d'*Andricus testaceipes*, primera citació per a Ponent.

Andricus solitarius (Fonscolombe, 1832)
= *Andricus villarubiae* (Tavares, 1930)

Les gales de la generació sexual les trobarem sobre *Quercus caducifolis* i marcescents, en els aments, són petites i inconspícues. Les gales de la generació asexual (fig. 3d) es troben als borrons vegetatius, exsertes, fusiformes, de 10×4 mm, amb una base pedunculada, una part central inflada, i una punta terminal allargada, piloses de joves i glabrescents

semillenyoses a la maturitat; maduren a l'estiu, i les femelles apareixen al setembre.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF08: els Torms. CG06: Mont-rebei, 540 m. CG12: Menàrguens. CG14: les Avellanes]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). CH51: Pallars Sobirà (Ainet de Cardós, Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Gènere *Biorhiza* Westwood, 1840

Forma asexual de mida grossa, àptera, forma sexual alada o braquíptera. Clipi projectat sobre les mandíbules, impressió subocular present, estries radials a la cara absents. Antenes amb 14 segments a la femella, 15 al mascle. Mesoescut llis i brillant, notauls normalment complets i ben marcats, mesoescut separat de l'escutel per una clara sutura, fossetes escutellars absents o reduïdes. Propodeu amb carenes sublaterals presents, subparaleles anteriorment, divergents o angulades posteriorment. Espina ventral de l'hipopigi curta i ampla, amb llargues setes formant un manat apical. Ungles tarsals simples.

Biorhiza pallida (Olivier, 1791)

Gales de la generació sexual sobre *Quercus caducifolis* i marcescents, sobre borrons de les tiges, amb forma subesfèrica, grosses, fins a 6cm, glabres, pluriloculars (fig. 4). Es formen durant la primavera i maduren a finals de primavera. L'emergència dels adults té lloc a l'estiu. Les gales es desfan posteriorment, o si són parasitades es mantenen endurides a l'arbre. Gales de la generació asexual subterrànies a les rels, a certa profunditat, subesfèriques, petites, llenyoses, solitàries o coalescents.

Figura 4. Gales de la forma sexual de *Biorhiza pallida*.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*, *Quercus petraea* i *Quercus robur*: CF08: els Torms; Granadella, 510 m. CF17: Juncosa, 760 m.; Juncosa, 710 m. CF27: Albarca, 800 m. CF28: la Pobla de Cérvoles, 670 m. CF49: Ciutadilla, 655 m. CG06: Mont-rebei, 500 m. CG12: Menàrguens. CH14: Bossòst, 665 m; Bossòst, 690 m; Les, 620 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG25: Pallars Jussà (Cellers): Pujade-Villar (1991). CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). CG87: Alt Urgell (Tuixén): Pujade-Villar (1991). CH51: Pallars Sobirà (Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Gènere *Callirhytis* Förster, 1869

Clipi recte, no projectat sobre les mandíbules, estries radials sobre el clipi presents, molt marcades, arribant al marge ventral dels ulls. Antenes amb 14 segments a la femella, 15-16 al mascle. Mesoescut amb fortes crestes o carenes transverses denses. Propodeu amb 2 carenes laterals subparaleles, sense carena medial. Espina ventral de l'hipopigi curta, estreta a la base, amb poques setes no agrupades en manat apical. Forma asexual sobre *Quercus perennifolia*, forma sexual sobre *Quercus caducifolia*. Gènere amb 2 espècies a la península Ibèrica.

Callirhytis glandium (Giraud, 1859)

Gales de la generació sexual sobre *Quercus caducifolia* i marcescents, a les branquetes sota l'escorça, sense provocar hipertròfia i no detectables externament, excepte pels forats de sortida, amb desenvolupament a l'estiu i emergència dels adults al juliol i l'agost. Gales de la generació asexual sobre *Quercus suber* i rarament en *Q. ilex*, sobre els aglans.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG12: Menàrguens, 215 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). Primera citació autenticada per a Lleida.

Gènere *Cynips* Linnaeus, 1758

Clipi poc projectat sobre les mandíbules, estries radials a la cara absents, impressió subocular absent. Antena amb 13-14 segments a la femella, 15 al mascle. Mesoescut i mesopleures gairebé llis i brillant, notauls normalment complets i ben marcats, mesoescut separat de l'escutel per una clara sutura o solc, fosetes escutellars normalment ben diferenciades. Propodeu amb carenes sublaterals presents, divergents anteriorment, arquejades o angulades posteriorment, carena medial absent. Espina ventral de l'hipopigi curta i ampla a la base, amb llargues setes formant un manat apical. Forma asexual molt pubescent. Gènere amb 6 espècies a la península Ibèrica.

Cynips disticha (Hartig, 1840)

Gales de la generació sexual sobre *Quercus caducifolia* i marcescents, sobre aments masculins, inconspícues. Gales de la generació asexual sobre les fulles (fig. 5a), al revers foliar, de forma subglobular o troncocònica, aplanades a l'àpex, amb una segona càmera larval buida apicalment, amb maduració a la tardor.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea* i *Quercus petraea*: CG06: Mont-rebei, 540 m. CG14: les Avellanes. CH10: Vall de Boí, 1025 m.]. CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CH51: Pallars Sobirà (Ainet de Cardós, Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Cynips quercus (Fourcroy, 1785)

Gales de la generació sexual sobre *Quercus caducifolia* i marcescents, sobre gemes. Gales de la generació asexual sobre les fulles (fig. 5b), al revers foliar, de forma esfèrica, fins a 10 cm, llises o amb petits ressalls, blanquinoses, groguenques o crema, amb petites taques, textura relativament dura, amb maduració a la tardor i emergència dels adults al novembre-desembre.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF08: els Torms. CF39: Omells de na Gaia, 675 m. CF49: Omells de na Gaia, 600 m. CG06: Mont-rebei, 540 m. CG13: Os de Balaguer. CG14: les Avellanes. CG56: Coll de Bóixols, 1280 m.]. CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Cynips quercusfolii (Linnaeus, 1758)

Gales de la generació sexual sobre *Quercus robur*, *Q. petraea* i *Q. pubescens*, sobre borrons a la base de tronc grans. Gales de la generació asexual sobre les fulles, al revers foliar (fig. 5c), de forma esfèrica, grans fins a 2 cm, color rogenc, cobertes de papil·les groguenques donant un aspecte de fruit d'arboç, amb desenvolupament a la tardor i maduració en novembre, emergència de les femelles al desembre.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea* i *Quercus petraea*: CG06: Mont-rebei, 540 m. CG56: Coll de Bóixols, 1280 m. CH14: Les, 620 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Gènere *Neuroterus* Hartig, 1840

Mida entre 0,8-3,0 mm, color sovint negre o bru negrós, cos brillant poc setós. Clipi projectat sobre les mandíbules, estries radials a la cara absents, impressió subocular present.

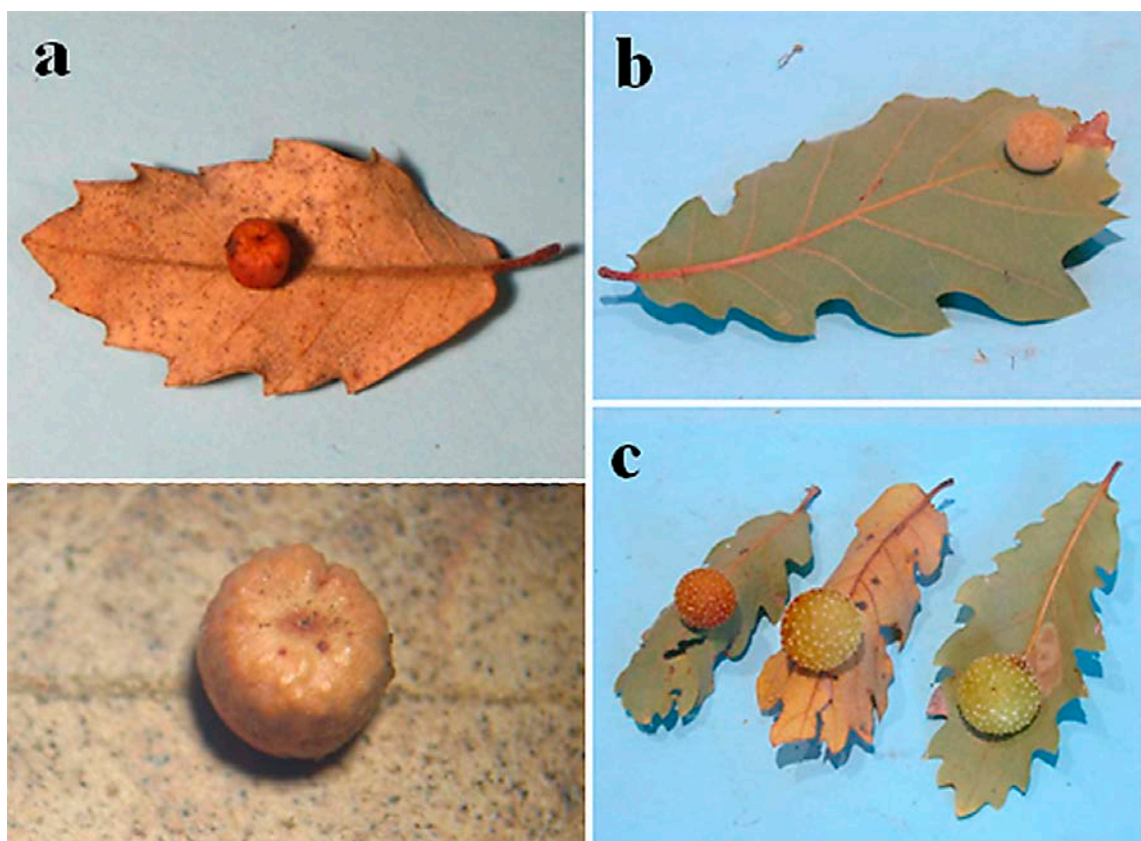

Figura 5. Gales de les formes asexuals de (a) *Cynips disticha*, (b) *C. quercus* i (c) *C. quercusfolii*.

Antenes filiformes amb 14-15 segments en la femella i 15 en el mascle; el 1r flagel·lòmer modificat o excavat als mascles. Ala anterior amb cel·la radial oberta al marge. Notaules normalment febles o absents, rarament complets ben marcats. Mesoescut lliç, amb escultura feble o absent, normalment unit al escutell, no separat per cap solc o molt feble. Fossetes escutellars normalment confluentes o indistintes. Propodeu amb carenes sublaterals sovint indistintes, a vegades presents però febles. Metasoma comprimit lenticular, sovint més alt que llarg, amb pecíol llarg als mascles i curt a les femelles. Espina ventral de l'hipopigi normalment curta i ampla a la base, rarament estreta, amb llargues setes formant un manat apical. Ungles tarsals simples o amb una dent basal. Gales sobre *Quercus* caducifolis o marcescents, sovint sobre el revers de les fulles, les àgams sovint de forma lenticular típica. Gènere amb 7 espècies a la península Ibèrica.

***Neuroterus albipes* (Schenck, 1863)**

= *Neuroterus codinae* (Tavares, 1928)

Femella asexual de 2,5-2,7 mm. Cos bru groguenc a bru negrós. Antenes amb 15 segments. Ales hialines, o poc fumades a la vena Rs1, cel·la radial llarga i estreta, 5 vegades més llarga que ampla. Mesoscut glabrescent brillant, notaules visibles, febles. Escutell amb fissura transescutelar visible, molt feble, fossetes escutellars fusionades indistintes. Metasoma oval, molt comprimit lateralment, espina de l'hipopigi amb setes formant un foc apical. Ungles posteriors amb un lòbul basal agut.

Gales de la forma asexual sobre el revers de les fulles de roures, gales lenticulars aplanades, de 5 mm diàmetre, primes, xic còncava, amb una depressió central amb mamelló central, amb superfície poc pubescent, contorn més o menys irregular, color brunenc a verdós, madurant a la tardor i caient a terra amb les fulles, emergint els adults a l'inici de primavera.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG12: Menàrguens. CG15: Àger, 835 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

***Neuroterus anthracinus* (Curtis, 1838)**

= *Andricus ostreus* forma asexual

Gales de la forma asexual en fulles de roures, al revers sobre el nervi medial, de forma ovoide o esfèrica, de fins a 3 mm, verdes o groguenques sovint amb puntets foscos, envoltades als 2 costats per uns plectes de teixit, persistents al caure la gala (fig. 6a). Maduren a la tardor i cauen al terra, emergint a partir de novembre.

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea* i *Quercus petraea*: CG06: Mont-rebei, 540 m. CG12: Menàrguens. CG13: Os de Balaguer. CG14: les Avellanes.

CH10: Vall de Boí, 1025 m. CH14: Bossòst, 665 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). CH51: Alt Urgell (Ainet de Cardós, Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Neuroterus numismalis (Fourcroy, 1785)

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus petraea*: CH10: Vall de Boí, 1025 m.]. CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Neuroterus quercusbaccarum (Linnaeus, 1758)

Forma asexualada amb una mida al voltant dels 3 mm. Cos (fig. 6d) de color variable, d'ambre a negre, amb parts de la cara i el mesosoma groguencs, opcionalment enterament negre, antena bruna groguenca, amb escap i pedicel groguencs, potes enterament de color groc rogenc. Antenes amb 15 segments. Ales amb 2 febles taques enfosquides, una a la vena 2a i un altra a l'àrea medio-discal (fig. 6e), arèola alar gran. Notaules incomplets, visibles medialment i posteriorment. Fissura transescutelar feble o absent. Escutel en vista lateral aplanat dorsalment. Carenes laterals del propodeu absents. Metasoma amb els costats brillants, comprimit, lenticular. Espina de l'hipopigi amb setes esparses. Ungles del me-

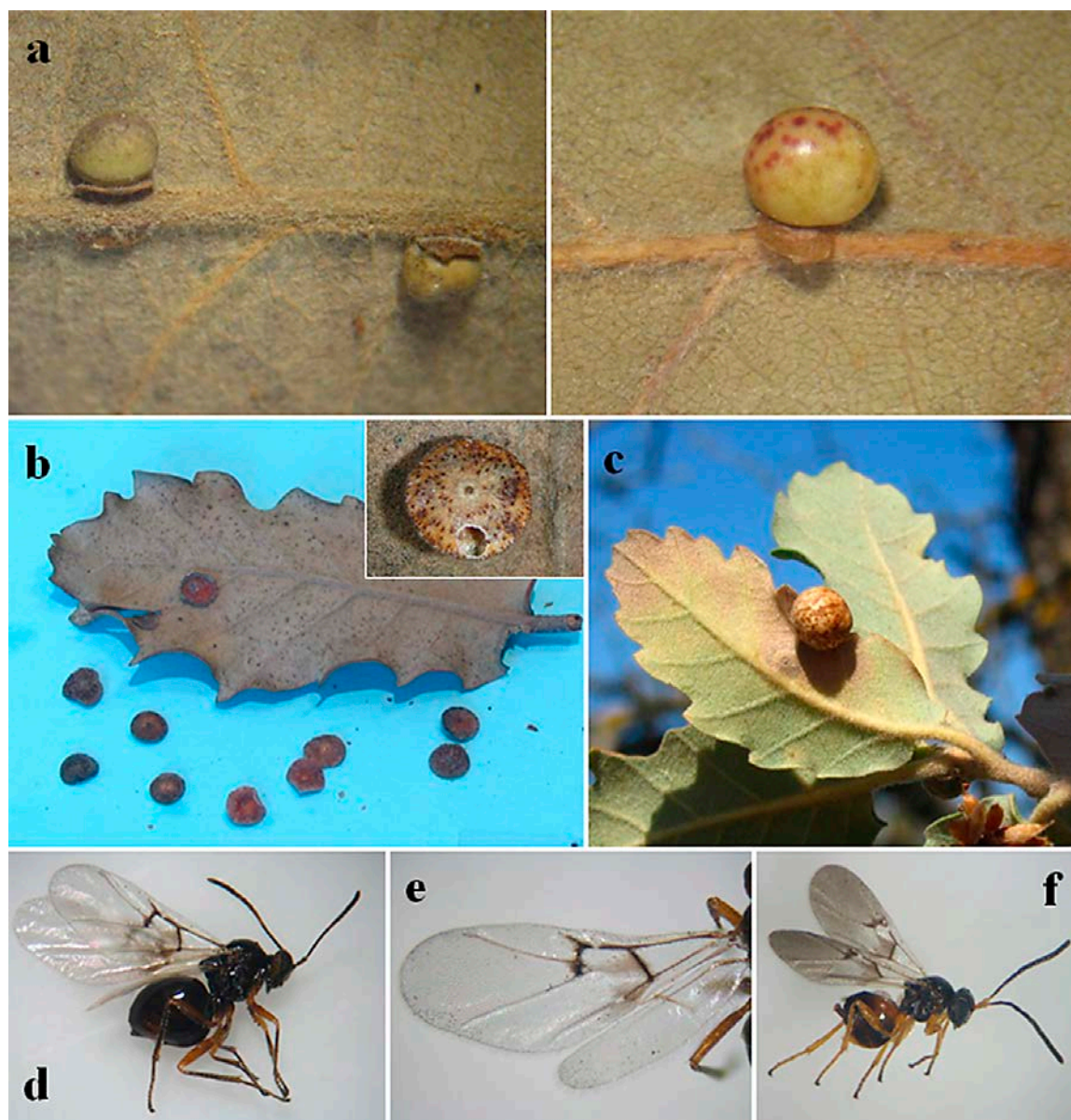

Figura 6. (a) Gales joves de *Neuroterus anthracinus* ♂ (esquerra) i gala madura de la mateixa espècie (dreta), (b) gales de la forma asexualada de *N. quercusbaccarum* ♂ i detall d'una gala, (c) gala de la forma sexualada de *N. quercusbaccarum*, (d) adult asexualat de *N. quercusbaccarum*, (e) detall de l'ala, (f) adult de *N. tricolor* ♂. El símbol (♂) significa forma asexualada.

tatars amb una dent o lòbul agut. Gales de la forma asexuada sobre el revers de les fulles de roures (fig. 6b), lenticulars, aplanades, de 5 mm de diàmetre, amb mame·lló central, i superfície coberta de setes estrellades, de contorn regular, madurant a la tardor, cauen a terra amb les fulles i emergeixen a final de l'hivern.

Forma sexuada amb una mida, a les femelles, entre 2,6 i 3,0 mm i als mascles entre 2,5 i 3,0 mm. Cos color negre o bru fosc, brillant i glabrescent, base del metasoma més clara, antenes groc testaci, amb la base groc pàl·lid, potes groguenques, amb la base de coxes mitjanes i posteriors negres. Antenes amb 15 segments als dos sexes. Ales hialines o poc enfosquides, amb taques difuses fumades a la base de la cel·la radial, vora la vena basal i a la vena Culb, arèola alar gran. Mesoscut quasi llis, amb feble escultura coriàcia a la part anterior i medial, notaules molt febles medialment o absents. Fissura transescutelar feble o absent. Escutel en vista lateral aplanat dorsalment. Carenes laterals del propodeu absents. Metasoma amb els costats brillants, comprimit, lenticular. Espina de l'hipopigi amb un petit pinzell apical. Ungles del metatars amb una dent o lòbul, agut. Gales de la forma sexual esfèriques (fig. 6c), de 5-8 mm de diàmetre, sobre el revers de les fulles o als aments masculins, formades a la primavera en la foliació i la floració. Els adults emergeixen durant la primavera.

Citacions de la forma asexuada (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF08: els Torms. CF17: Juncosa, 760 m. CG06: Mont-rebei, 540 m. CG12: Menàrguens. CG13: Os de Balaguer. CG14: les Avellanes]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991).

Citacions de la forma sexuada (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF08: els Torms; Granadella, 470 m. CG12: Menàrguens. CG15: Àger, 835 m.]. Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Neuroterus tricolor (Hartig, 1841)

Femella asexuada amb una mida entre 2,0 i 2,4 mm. Cos (fig. 6f) negre, amb base del metasoma groguenca. Antenes negres amb escap i pedicel groguencs. Potes groguenques. Antenes amb 15 segments. Ales fumades. Mesonot amb notaules complets, estrets. Escutel amb fissura transescutelar visible, feble. Metasoma molt comprimit lateralment, espina de l'hipopigi amb setes esparses. Ungles posteriors sense lòbul basal agut, amb un lòbul molt feble. Gales de la forma asexuada sobre el revers de les fulles de roures, gales lenticulars aplanades, petites, de 3 mm de diàmetre, de forma còncava i marges un xic aixecats, amb petit mamelló central, de color palla, amb algunes setes estelades, madurant a la tardor i caient a terra amb les fulles. Els adults emergeixen a finals de l'hivern.

Citacions. [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG14: les Avellanes]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Gènere *Plagiotrochus* Mayr, 1881

Mida petita, inferior a 3 mm, color sovint amb tons taronja o ambre, opcionalment més fosc. Clipi recte, no projectat sobre les mandíbules. Estries radials a la cara sobre el clipi presents. Antena de la femella amb 14 segments, la del mascle amb 15, amb el 1r flagel·lòmer modificat, corbat al centre i estrenyut a la base. Les antenes prenen forma de S després de la mort de l'insecte. Mesopleures amb una franja medial longitudinal d'escultura un xic reticulada. Escutel curt, vist de perfil no arriba a l'àpex del propodeu. Propodeu amb 2 carenes laterals arquejades i 1 carena medial. Mascle amb metasoma peciolat, femella amb metasoma sèssil, espina ventral de l'hipopigi curta, menys de 3,5 vegades més llarga que ampla, estreta a la base, amb poques setes no agrupades en manat apical. Ungles tarsals simples. Sobre *Quercus perennifolis*: *Q. ilex*, *Q. coccifera* i *Q. suber*. Gènere amb 12 espècies a la península Ibèrica.

Plagiotrochus australis (Mayr, 1882)

Gala a la figura 7a.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus ilex* i *Quercus coccifera*: CF08: Granadella, 455 m. CF09: Alcanó, 260 m. CF17: Bellaguarda, 610 m; Juncosa, 790 m. CF28: la Pobla de Cérvoles, 680 m; la Pobla de Cérvoles, 670 m. CG03: Algerri, 380 m. CG06: Mont-rebei, 500 m. CG13: Castelló de Farfanya, 340 m. CG15: Àger, 660 m. CG23: Gerb]. CG12: Noguera (Balaguer): Pujade-Villar (1991). CG22: Noguera (Bellmunt d'Urgell): Pujade-Villar (1991). CG85: Catalunya (Aigua d'Or): Pujade-Villar, (1991). CH51: Pallars Sobirà (Ainet de Cardós): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Plagiotrochus britaniae (Barbotin, 1985)

Citacions (fig. 13). CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Plagiotrochus coriaceus (Mayr, 1882)

Gala a la figura 7b-c.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus ilex* i *Quercus coccifera*: BF99: Sarroca, 250 m. CG12: Menàrguens]. CG22: Noguera (Bellmunt d'Urgell): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

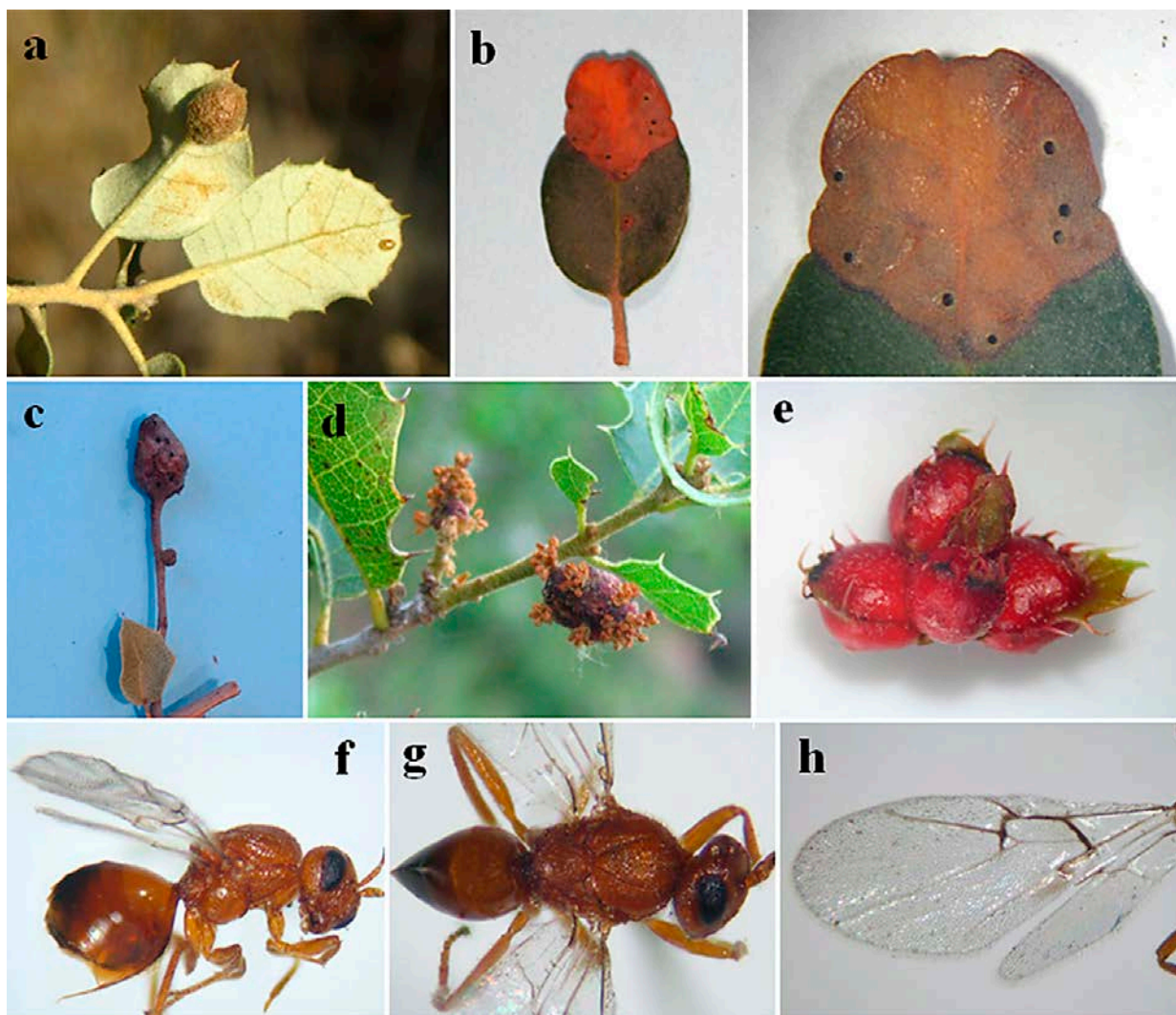

Figura 7. (a) gala de *Plagiotrochus australis* ♂♀ sobre *Quercus ilex*, (b) gala i detall de *P. coriaceus* ♂, (c) gala de *P. gallaeramulorum* ♂, (d) gala de *P. quercusilicis* ♂♀ als aments de *Q. coccifera*, (e) idem a les fulles, (f-g) adult de *P. gallaeramulorum* ♂, (h) detall de l'ala. El símbol (♂) significa forma asexualada.

Plagiotrochus gallaeramulorum (Fonscolombe 1832)
= *Plagiotrochus kiefferianus* (Tavares, 1901)

Gala (fig. 7c) i adult (fig. 7f-h).

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea* i *Quercus coccifera*: BF89: Aitona, Erms, 120 m. BF99: Utxesa, antic embarcador, 150 m. BG93: pantà de Santa Anna. CF09: Alcanó, 260 m; Casteldans. CG12: Menàrguens]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG22: Noguera (Bellmunt d'Urgell): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Plagiotrochus panteli (Pujade, 1985)

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus coccifera*: BF99: Sarroca, B. Cova Bona, 300 m. CF49: Omells de na Gaia]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG62: Catalunya (Castellfollit

de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Plagiotrochus quercusilicis (Fabricius, 1798)
= *Plagiotrochus fusifex* (Mayr, 1882)

Les gales es poden trobar als aments (fig. 7d) o a les fulles (fig. 7e). Les dels aments pertanyen a l'anomenada forma *fusifex* al web. Les de les fulles (fig. 7e) pertanyen a la forma *quercusilicis*.

Citacions als aments (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus ilex* i *Quercus coccifera*: BF89: Aitona, Erms, 120 m.; Aitona, Erms, 140 m. CF08: els Torms; la Granadella, 470 m; la Granadella, 445 m. CF09: Aspa, 240 m. CF17: Bellaguarda, 640 m. CG06: Mont-rebei, 500 m. CG14: Fondepou. CG23: Sant Llorenç de Montgai, 260 m. CG40: Ciutadilla, 620 m.]. CG12: Noguera (Balaguer): Pujade-Villar (1991). CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG22: Noguera (Bellmunt d'Urgell): Pujade-Villar (1991).

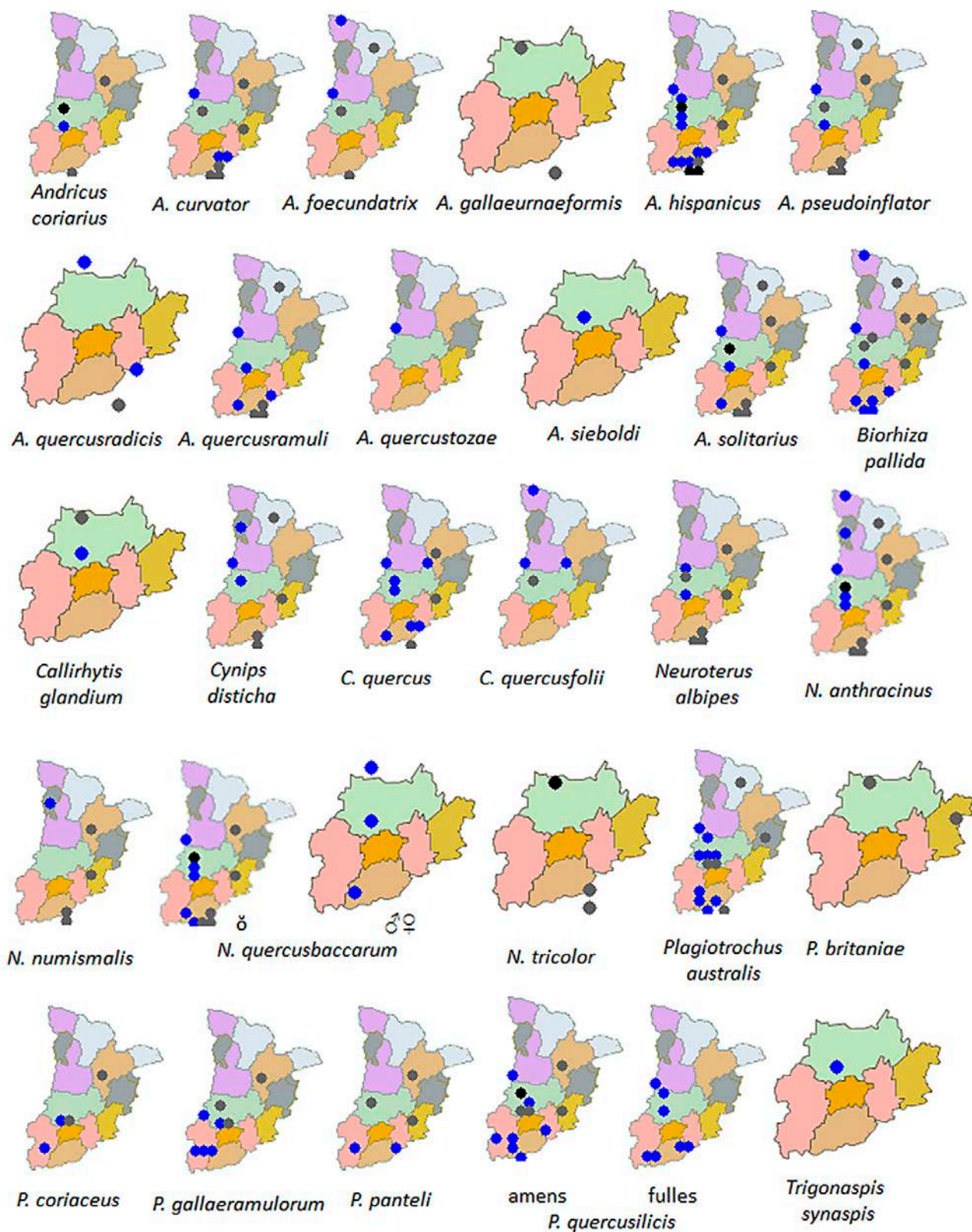

Figura 8. Distribució de les espècies mencionades de la tribu Cynipini (Cynipidae). En gris les dades bibliogràfiques, en blau les dades de les col·leccions de l'Antoni Ribes.

CG62: Catalunya (Castellfollit de Riubregós): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991).

Citacions a les fulles (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus ilex* i *Quercus coccifera*: BF98: Torrebesses, Cr.

Granadella, 365 m. CF08: els Torms; la Granadella, 470 m. CF39: Omells de na Gaia. CF49: Omells de na Gaia. CG06: Mont-rebei, 500 m. CG13: Os de Balaguer. CG15: Àger, 660 m.]. Primera citació per a Lleida.

Gènere *Trigonaspis* Hartig, 1840

Trigonaspis synaspis (Hartig, 1841)

Citacions (fig. 8). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG12: Menàrguens]. Citada de Ponent per Martínez-Romero *et al.* (2021).

Tribu **Diplolepidini** Latreille, 1802

(Actualment família Diplolepididae Latreille, 1802, subfamília Diplolepidinae Latreille, 1802)

Cos petit, metasoma sovint en part roig o bru. Ales fumades enfosquides. Ala anterior amb cel·la radial tancada al marge. Antenes amb 14 segments. Pronot medialment

estret, més curt que 1/6 del total, depressions admedianes indistintes o absents. Metasoma lateralment comprimit. Tergita 2a cobrint de 1/2 a 3/4 del metasoma. Metasoma de la femella ventralment amb hipopigi en forma de quilla. Gales sobre *Rosa* spp.

Gènere *Diplolepis* Geoffroy, 1762

Cos petit, metasoma sovint en part roig o bru. Ales enfosquides fumades (fig. 9c). Antenes amb 14 segments. Ala anterior amb cel·la radial tancada al marge. Pronot medialment molt estret, més petit que 1/6 del total, depressions admedianes indistintes o absents. Femella amb hipopigi en forma de quilla (fig. 9d). Gales sobre *Rosa* spp. Gènere amb 5 espècies a la península Ibèrica, 6 al continent europeu.

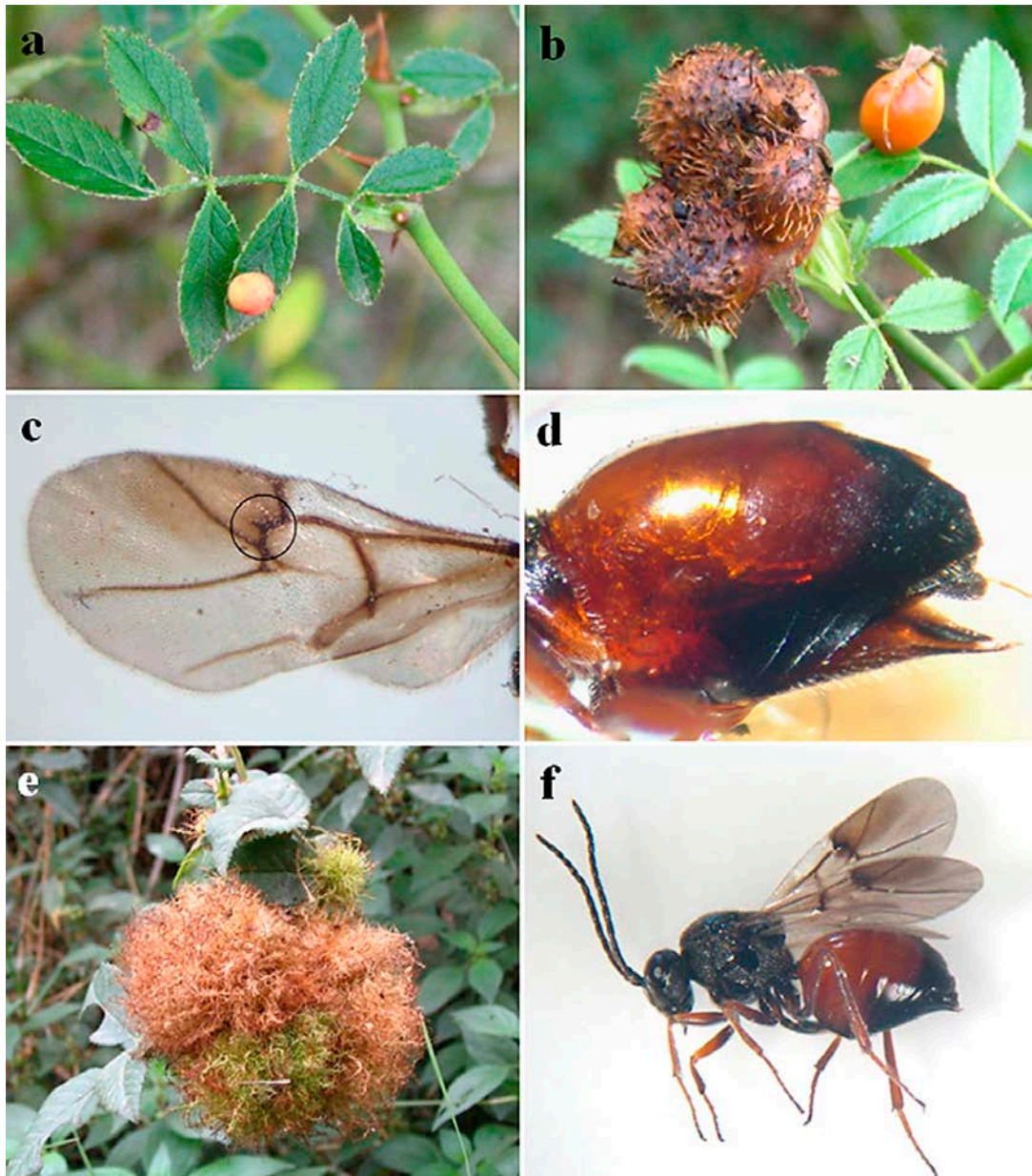

Figura 9. (a) Galla de *Diplolepis eglanteriae*, (b) galla de *D. mayri*, (c-d) ala i metasoma de *D. mayri*, (e) galla de *D. rosae*, (f) adult de *D. rosae*.

Diplolepis eglanteriae (Hartig, 1840)

Gala a la figura 9a.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Rosa* sp.: BF89: Aitona, Central Fecsa, 90 m.; Aitona, Erms, 120 m. BF99: Torres de Segre; Utxesa, 140 m. CG14: Fondepou. CG49: Sort]. CH61: Pallars Sobirà (Vall Ferrera): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Diplolepis mayri (Schlechtendal, 1877)

Gales amb superfície espinosa, no pilosa, amb els lòculs sovint diferenciables externament (fig. 9b). Parts de l'adult (primer parell d'ales i metasoma) a la figures 9c-d.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Rosa* sp.: BF89: Aitona, Central Fecsa, 90 m.; Aitona, Erms, 120 m. BF99: Utxesa, 140 m.; Utxesa, Plans, 150 m.; Utxesa, Pontet, 140 m. CF08: els Torms. CF27: Albarca, 800 m. CF28: la Pobra de Cérvoles, 670 m. CG06: Mont-rebei, 500 m. CG12: Menàrguens. CG14: les Avellanes. CG27: Santa Engràcia, 940 m. CG56: Coll de Bóixols, 1280 m.]. CG12: Noguera (Balaguer): Pujade-Villar (1991). CG27: Pallars Jussà (Salàs de Pallars): Pujade-Villar (1991). CG59: Alt Urgell (Port del Cantó): Pujade-Villar (1991). CH51: Pallars Sobirà (Ainet de Cardós, Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). CH61: Pallars Sobirà (Àreu): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida; Nieves-Aldrey (1986) l'esmenta de Camprodon (Lleida), però aquesta localitat pertany al Ripollès (Girona).

Diplolepis rosae (Linnaeus, 1758)

Gales esfèriques grosses, característiques, envoltades de llargs filaments ramificats, amb els lòculs de l'interior no diferenciables externament (fig. 9e). Adult a la figura 9f.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Rosa* sp.: BF89: Aitona, Central Fecsa, 90 m.; BF99: Torres de Segre, Utxesa, 140 m.; Utxesa, Plans, 150 m. BG80: Torres de Segre; Vilanova, 160 m. BG90: Torres de Segre, poble, 130 m. CF08: els Torms. CF27: Albarca; la Pobra de Cérvoles, 770 m. CF28: la Pobra de Cérvoles, 670 m. la Pobra de Cérvoles. CF49: Omells de na Gaia, 730 m. CG00: Alfes, Timoneda, 220 m.; CG01: Lleida, la Mitjana; CG06: Mont-rebei, 500 m.; CG12: Menàrguens; CG15: Àger, 660 m.; CG23: Sant Llorenç de Montgai, 260 m. CG25: Cellers, 375 m. CG27: Santa Engràcia, 940 m. CG56: coll de Bóixols, 1280 m.]. CG12: Noguera (Balaguer): Pujade-Villar (1991). CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). Pallars Jussà (Salàs de Pallars): Pujade-Villar (1991). CG59: Alt Urgell (Port del Cantó): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar (1991). CH51: Pallars Sobirà (Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). CH61: Pallars Sobirà (Àreu): Pujade-Villar (1991). Cerdanya (Maseilla): Pujade-Villar (1991). Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Diplolepis spinosissima (Giraud, 1859)

Citacions (fig. 13). CH51: Pallars Sobirà (Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). CH61: Pallars Sobirà (vall Ferrera): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Lleida.

Tribu **Aylacini** Ashmead, 1903

Actualment escindit en diverses tribus. Atenent als gèneres que es citen al web, Aylacini inclou *Aylax* i *Barbotinia*, Diastrophini Nieves-Aldrey, Nylander & Ronquist, 2015 inclou *Diastrophus*, *Xestophanes* i *Periclistus* (aquest últim transferit de la tribu Synergini), Aulacideini Nieves-Aldrey, Nylander & Ronquist, 2015 inclou *Isocolus* i Phanacidini Nieves-Aldrey, Nylander & Ronquist, 2015 *Phanacis* (= *Timaspis*)

Cos petit, d'1,3-4,0 mm, normalment alats, rarament braquipters, color normalment negre o bru, a vegades de groc a roig. Clipi més o menys projectat sobre les mandíbules. Antenes amb 12-16 segments. Pronot medialment bastant ample, 1/3-1/6 del total, depressions admedianes del pronot normalment presents, separades. Escutel ovat o arrodonit, convex dorsalment, fossetes escutelars normalment presents. Metasoma amb tergites normalment totes lliures, d'amplades similars, o rarament la 3 i la 4 fusionades, i llavors el cap i el mesosoma són llisos brillants. Espina de l'hipopigi normalment curta a les femelles. Gales sobre plantes herbàcies.

Gènere **Aylax** Hartig, 1840

Antena de la femella amb 14 segments, la del mascle amb 15 segments. Cap arrodonit en vista frontal. Genes corbades, més curtes que l'alçada de l'ull. Clipi gran, amb el marge ventral projectat amplament sobre les mandíbules, cara amb estries facials presents. Front, vèrtex i mesoscut amb escultura finament coriàcia. Ala anterior amb la vena R1 arribant al marge de l'ala, cel·la radial oberta al marge, curta i ampla, menys de 3 vegades tan llarga com ampla. Pronot curt, medialment menor d'1/4 del total al marge extern, depressions admedianes del pronot ben marcades, transverses, separades. Mesonot amb notaules complets, o incomplets anteriorment. Mesopleura amb escultura alutàcia i arrugues longitudinals, amb espèculum sense escultura, almenys parcialment. Metasoma amb 2a tergita amb una placa de setes basals conspícua. Galícola en càpsules de *Papaver*. Gènere amb 2 espècies a la península Ibèrica

Aylax minor (Hartig, 1840)

Mida entre 1,6 i 2,3 mm. Femella amb cos negre, base del metasoma de color bru rogenc, antena de color bru o bru fosc, amb escap, pedicel i base del 1r flagel·lòmer més clars i de color bru rogenc, potes brunes rogenques. Mascle amb color més fosc en antenes i potes. Mesonot amb notaules incomplets, indistints o absents anteriorment. Escutel coriàci. Galícola en càpsules de *Papaver rhoeas* i *P. dubium*, gales en cecidis individuals molt petites, de 3 mm

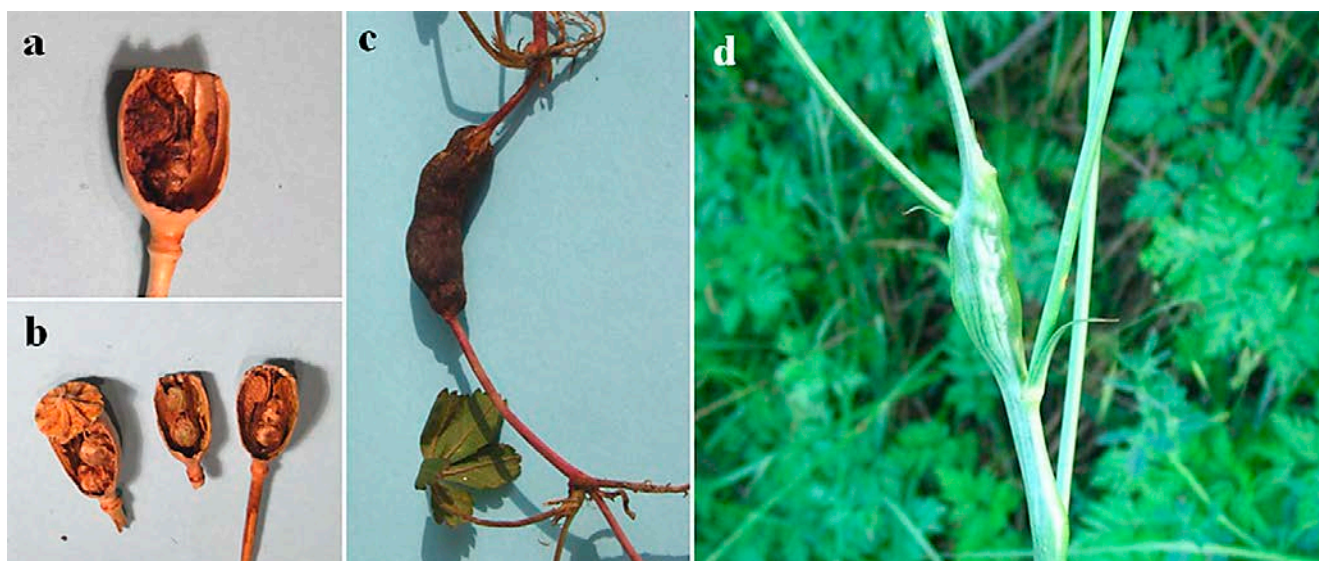

Figura 10. Gales de (a) *Aylax minor*, (b) *Barbotinia oraniensis*, (c) *Xestophanes potentillae* i (d) *Phanacis hypochoeridis*.

diàmetre, ovals o arrodonides, situades entre els septes de la càpsula (fig. 10a), càpsules externament no deformades ni detectables. Emergència dels adults durant la primavera de l'any següent.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Papaver rhoeas*: BF99: Sarroca. CF09: Sunyer. CF39: Omells de na Gaia, 675 m. CF49: Omells de na Gaia, 600 m. CG00: Montoliu. CG31: Estany d'Ivars, 230 m.]. Primera citació per a Lleida.

Aylax papaveris (Perris, 1839)
= *Aylax rhoeadis* (Bouché, 1834)

Mida entre 2,0-2,6 mm. Femella amb cos negre, base del metasoma bru rogenc, antenes i potes bru rogenc a bru fosc, antena concolor amb escap i pedicel no contrastats en color amb el flagel. Mascle amb color de potes i antenes més fosc. Mesonot amb notaules normalment complets i marcats a tot el llarg del mesonot. Escutel grollerament coriàci-rugós. Galícolica en càpsules de *Papaver rhoeas* i *P. dubium*, gales formant masses pluriloculars, de forma ovoide irregular, omplint la càpsula o a vegades més petites, amb nombroses càmeres larvals perpendiculars a l'eix vertical, en càpsules hipertrofiades i deformades. Emergència dels adults durant la primavera de l'any següent.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Papaver rhoeas*: CF39: Fullella, 630 m. CG00: Montoliu. CG15: Àger, 660 m.]. Primera citació per a Catalunya.

Gènere *Barbotinia* Nieves-Aldrey, 1994

Barbotinia oraniensis (Barbotin, 1964)

Mida entre 2,5-4,0 mm. Femella amb cos negre, amb base del metasoma de color bru rogenc, antenes i potes del mateix color, escap i base de les coxes negres. Mascle amb color

més fosc, amb antenes i potes totalment negres, excepte les tibies anteriors. Antena de la femella amb 14 segments, la del mascle amb 15. Cap trapezoide en vista frontal. Genes rectes, llargues com l'alçada de l'ull. Clipi petit, amb el marge ventral no projectat sobre les mandíbules, cara amb estries facials marcades. Ala anterior amb vena R1 que no arriba al marge de l'ala, cel·la radial oberta al marge. Pronot curt, medialment menys d'1/4 del total al marge extern, depressions admedianes del pronot ben marcades, transverses, separades. Mesonot amb notaules complets. Mesopleura amb escultura reticulada, espèculum parcialment sense escultura. Metasoma amb 2a tergita cobrint 1/3 del metasoma, sense puntejat ni setes a la base. Galícolica en càpsules de *Papaver rhoeas* i *P. dubium*, formant gales subesfèriques (fig. 10b), de 2-3 mm diàmetre, uniloculars, amb una càmera larval àmplia, gales en nombre de 2-3 (1-7) a cada càpsula, detectables externament per una feble deformació. Emergència dels adults durant la primavera de l'any següent. Gènere monotípic.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Papaver rhoeas*: BG90: Sudanell. CF49: Omells de na Gaia, 600 m. CG00: Albatàrrec, 130 m.; Montoliu. CG31: estany d'Ivars, 230 m.]. Citada de Ponent a Martínez-Romero *et al.* (2021).

Gènere *Diastrophus* Hartig, 1840

Galícolica en *Rubus* sp. Gènere amb 1 (3) espècie al continent europeu.

Diastrophus rubi (Bouché, 1834)
(Actualment a la tribu Diastrophini)

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Rubus* sp.: CG01: Lleida, la Mitjana, 145 m. CG06: Mont-rebei, 500 m.]. Primera citació per a Lleida.

Gènere *Isocolus* Firster, 1869
(Actualment a la tribu Aulacideini)

Antena de la femella amb 13 segments, la del mascle amb 14. Clipi projectat sobre les mandíbules. Occipuci no marginat. Ala anterior amb venes R1 i Rs que no arriben al marge alar, cel·la radial oberta al marge, fimbria marginal curta o absent. Pronot normalment llarg, medialment més gran d'1/3 del total al marge extern, depressions admedianes ovals o arrodonides, separades. Placa pronotal indistinta, no esculpura. Mesopleura sense escultura. Tergita 2a sense placa basal de setes. Galícola en *Centaurea*, *Leuzea* i *Carthamus*. Gènere amb 7 espècies a la península Ibèrica, 14 al continent europeu.

Isocolus lichtensteini (Mayr, 1882)

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Centaurea aspera*: BF89: Seros, 130 m. BF99: Utxesa, 140 m.]. Primera citació per a Lleida.

Gènere ***Phanacis*** Förster, 1860
(Actualment a la tribu Phanacidini)

Antena de la femella amb 13-14 segments, la del mascle amb 14-15. Pronot normalment curt, medialment menor d'1/3 del total al marge extern, depressions admedianes del pronot indistintes. Mesoscut amb impressió feble només al marge posterior. Mesopleura regularment reticulada. Propodeu amb nutxa llarga. Galícola en compostes *Centaurea*, *Picris*, *Hypochoeris*, *Sylibum*, etc. Gènere amb 6 espècies a la península Ibèrica, 17 al continent europeu.

Phanacis centaureae (Förster, 1860)

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Stipa parviflora*: CG00: Alfes, Timoneda, 220 m.]. Primera citació per a Catalunya.

Phanacis hypochoeridis (Kieffer, 1887)

Gala a la figura 10d.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Hypochoeris radicata*: BF99: Utxesa, 140 m. CF08: els Torms. CF38: bosc de Poblet. CG01: Lleida, la Mitjana]. Citat a Lleida per Nieves-Aldrey (2001), primera citació per a Ponent.

Gènere ***Timaspis*** Mayr, 1882
(Actualment sinonímia de *Phanacis*)

Antena de la femella amb 13-14 segments, la del mascle amb 14-15. Pronot normalment curt, medialment menys d'1/3 del total al marge extern, depressions admedianes del pronot indistintes. Mesoscut amb impressió llarga. Mesopleura rugosa reticulada o rugosa estriada. Propodeu amb nutxa curta. Galícola en compostes *Lactuca*, *Cichorium*, *Lapsana*, *Crepis*, *Sonchus* i *Urospermum*. Gènere amb 7 espècies a la península Ibèrica, 11 al continent europeu.

Timaspis cichorii (Kieffer, 1909)

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Cichorium intybus*: F99: Utxesa, 140 m. CG06: Mont-rebei, 500 m. CG25: Cellers, 375 m. CG26: Tremp, 440 m. CG27: Santa Engràcia, 940 m.; Santa Engràcia, 890 m; Santa Engràcia, 920 m.]. Primera citació per a Lleida.

Timaspis phoenixopodos (Mayr, 1882)

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Lactuca viminea*: CF38: bosc de Poblet]. Primera citació per a Lleida.

Gènere ***Xestophanes*** Förster, 1869
(Actualment a la tribu Diastrophini)

Cos bru rogenc a negre, amb metasoma, potes i antenes groguencs o taronja. Antena de la femella amb normalment 13 segments, la del mascle normalment amb 14. Estries facials nítides que arriben als ulls. Occipuci marginat. Ala anterior amb cel·la radial parcialment tancada al marge. Pronot normalment llarg, medialment igual a 1/2 del total al marge extern, depressions admedianes ovals, separades. Mesoscut i mesopleures sense escultura, llisos i brillants, notaules complets o indistints anteriorment. Metasoma amb tergites 3-4 fusionades en la femella formant una gran tergita que cobreix la major part del metasoma. Ungles tarsals amb dent basal aguda. Galícola en *Potentilla* sp. Gènere amb 2 espècies a la península Ibèrica, 4 (2) al continent europeu.

Xestophanes potentillae (Retzius, 1783)

Mida de la femella 1,7-2,5 mm, mida del mascle 1,6-2,0 mm. Cos bru rogenc a negre, metasoma taronja a bru rogenc, antenes i potes groguenques o rogenques. Antena amb 1r flagel·lòmer llarg com el 2n. Notaules incomplets, indistints anteriorment. Galícola en estolons i rizomes de *Potentilla reptans* (fig. 10c).

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Potentilla reptans*: BF99: Torres de Segre. CG01: Lleida, la Mitjana, 130 m.]. Primera citació per a Catalunya.

Tribu ***Pediaspidini*** Ashmead, 1903
(Actualment família Diplolepididae Latreille, 1802, subfamília Pediaspidinae Ashmead, 1903)

Gènere ***Pediaspis*** Tischbein, 1852

Pediaspis aceris (Gmelin, 1790)

Mida 2,3-3,0 mm. Cos bru clar. Antena de la femella amb 14 segments, la del mascle amb 15. Pronot moderadament ample, medialment igual a 1/3 del seu marge extern, depressions admedianes del pronot conspicues, placa pronotal completa. Escutell trapezoide més ample a l'àpex, pla dorsalment, amb una àrea esculpida. Espina de l'hipopigi curta 5 vegades

Figura 11. Gales de la forma sexuada de *Pediaspis aceris*.

més llarga que ampla, amb algunes setes apicals. Gales sobre *Acer* sp. (fig. 11). Gènere monotípic.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Acer monspessulanum*: CF28: la Pobla de Cérvoles, 670 m.; CF39: Omells de na Gaia, 675 m.; CF49: Omells de na Gaia, 600 m.; CG06: Mont-rebei, 500 m. Dades publicades a Pujade-Villar *et al.* (2013).

Tribu **Synergini** Ashmead, 1896

(Actualment el gènere *Ceroptres* forma part de la tribu Ceriptresini i *Periclistus* de Diastrophini)

Cos petit, de 0,8-5,5 mm. Color sovint negre o a vegades groc, roig o castany. Antena de la femella amb 12-14 segments, la del mascle amb 14-15. Cara amb estries facials sovint ben marcades, arribant al marge dels ulls i a les insercions antenals. Clipi amb marge ventral recte, no projectat sobre les mandíbules. Ales anteriors amb cel·la radial oberta o tancada al marge. Pronot medialment bastant ample, igual a 0,25-0,5 vegades de l'amplada lateral, depressions admedianes del pronot normalment presents, separades, a vegades indistintes formant un solc superficial. Mesonot amb escultura coriàcia, o amb arrugues transverses, notaules complets o indistints anteriorment, impressió mitjana present o absent. Escutel ovat o arrodonit, convex dorsalment. Metasoma amb tergites 2-3 sovint fusionades en un segment gran que cobreix

3/4 del metasoma, rarament lliures però llavors cara presenta dues carenes verticals. Inquilins en gales d'altres espècies de cinípids sobre *Rosa* o *Quercus*, rarament galícoles.

Gènere ***Ceroptres*** Hartig, 1840

(Actualment a la tribu Ceriptresini Nieves-Aldrey, Nylander & Ronquist, 2015)

Cara amb un parell de carenes verticals, per sota les insercions antenals, arribant o no al clipi. Antena de la femella amb 12-13 segments, la del mascle amb 13-14. Tergites 2-3 no fusionades, la 2a tergita petita i densament pubescent, la 3a és gran ocupant gran part del metasoma. Inquilí en gales de *Quercus*. Gènere amb 2 espècies a la península Ibèrica i al continent europeu.

Ceroptres clavicornis (Hartig, 1840)

= *Ceroptres arator* (Hartig, 1841)

Mida 1-2,2 mm. Cos negre (fig. 12a), a vegades amb metasoma bru basalment. Antenes i potes groguenques o brunes, escap negre, coxes sovint enfosquides. Carenes facials ben marcades i completes fins al clipi. Antena de la femella amb 12 segments, la del mascle amb 14. Mesopleures llises i brillants. Inquilí en gales de *Quercus caducifolis* o marcescents.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF28: la Pobla de Cérvoles, 670 m.]. Primera citació per a la província de Lleida.

Gènere ***Periclistus*** Förster, 1969

(Actualment a la tribu Diastrophini)

Cos negre, excepte el metasoma que és parcialment castany. Antenes i potes de color groc a bru. Antena de la femella amb 12-13 segments, la del mascle amb 14 segments. Palps maxil·lars amb 5 segments. Cel·la radial tancada al marge. Pronot ample, depressions admedianes conspicues, ben separades. Tergites 2-3 fusionades en un gran segment a la femella, no fusionats al mascle. Inquilí en gales de *Diplolepis* en *Rosa*. Gènere amb 2 espècies a la península Ibèrica.

Periclistus brandtii (Ratzeburg, 1831)

Mesopleures amb estries longitudinals en tota la superfície. Notaules normalment complets, sovint febles al terç anterior. Cel·la radial amb vena Rs poc corbada (fig. 12b). Tergita 2-3 llisa sense puntejat, o només puntejada dorsalment. Sobre gales de *Diplolepis mayri*, rarament en *D. rosae*.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Rosa* sp.: BF89: Aitona, Central Fecsa, 90 m. BF99: Utxesa, 140 m. CF08: els Torms. CF28: la Pobla de Cérvoles. CG14: Fondepou]. CG27: Pallars Jussà (Salàs de Pallars): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a la província de Lleida.

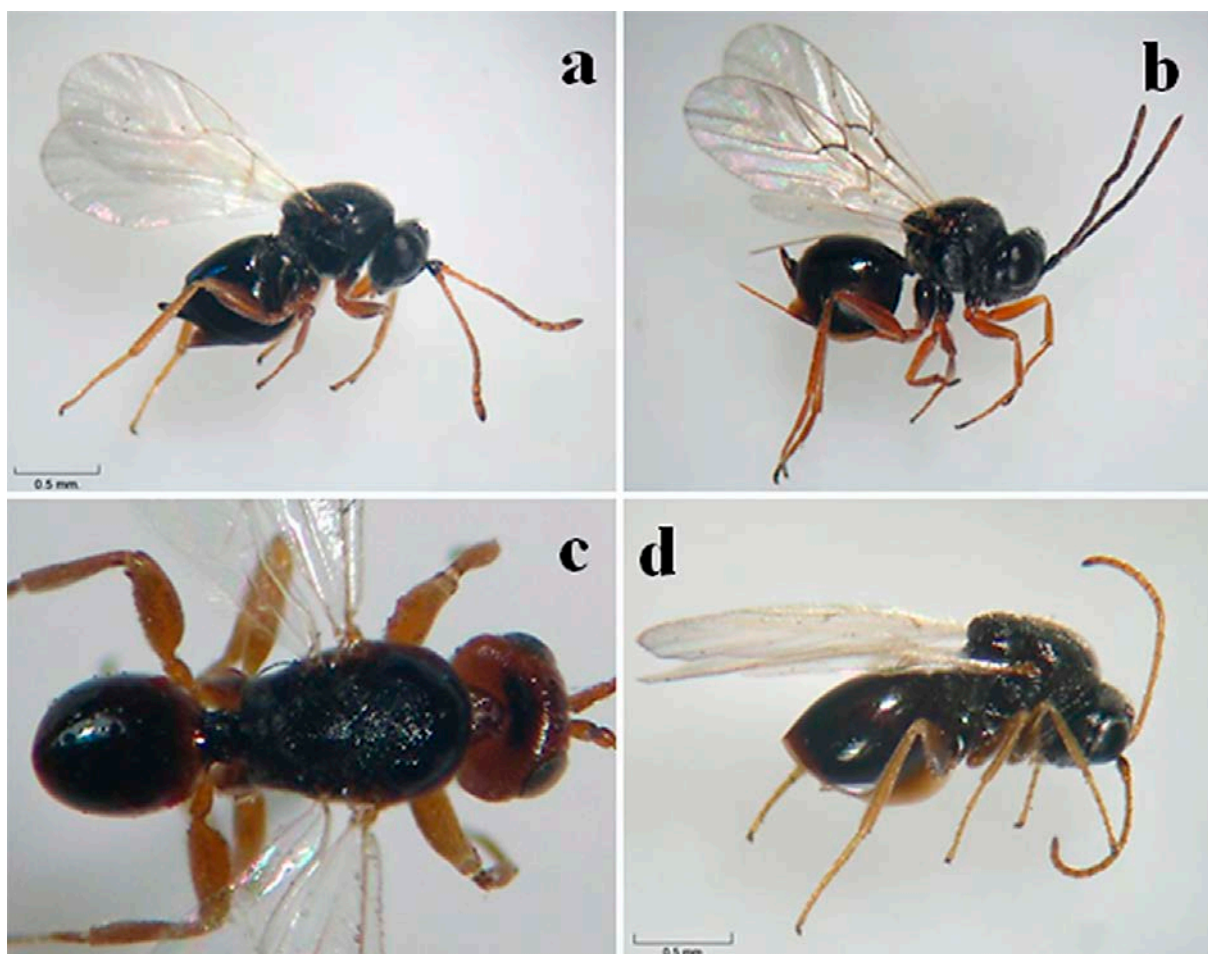

Figura 12. Femelles de (a) *Ceroptres clavicornis*, (b) *Periclistus brandtii* i (c) *Saphonecrus lusitanicus*, (d) *Synergus pallipes*.

Periclistus caninae (Hartig, 1840)

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Rosa* sp.: BF89: Aitona, Erms, 150 m.]. CH51: Pallars Sobirà (Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Catalunya.

Gènere ***Saphonecrus*** Dalla Torre & Kieffer, 1910

Antena de la femella amb 13 segments, la del mascle amb 14-15. Carenes frontals absents. Carena lateral pronotal absent. Ala anterior amb cel·la radial oberta al marge. Tergita 1a peciolar amb crestes longitudinals conspicues. Tergites 2-3 fusionades en un gran segment. Inquilí en gales en *Quercus*. Gènere amb 4 espècies a la península Ibèrica, 6 al continent europeu.

Saphonecrus connatus (Hartig, 1840)

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG14: les Avellanes]. Primera citació per a la província de Lleida.

Saphonecrus lusitanicus (Tavares, 1901)

Adult a la figura 12c.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus coccifera*: BF89: Aitona, Erms, 120 m. BF99: Sarroca, 250 m.]. CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar & Ros-Farré (1998).

Gènere ***Synergus*** Hartig, 1840

Mida entre 0,8 i 4 mm. Cos de color negre o rogenc. Antena de la femella amb 14 segments, la del mascle amb 15. Carenes frontals normalment presents, entre els ocells i les insercions antenals. Ala anterior amb cel·la radial tancada al marge. Pronot estret, amb depressions petites separades. Carena lateral pronotal normalment present. Mesoescut amb escultura coriàcia o crestes o arrugues transverses. Metasoma amb tergites 2-3 fusionades en un gran segment als 2 sexes. Inquilí en gales de cinípid en *Quercus*. Gènere amb 23 espècies a la península Ibèrica.

Synergus gallaepomiformis (Fonscolombe, 1832)
= *Synergus facialis* Hartig, 1840

Citacions (fig. 13). CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991) i Pujade-Villar (1992).

Synergus hayneanus (Ratzeburg, 1833)

Mida de la femella entre 3,0 i 3,8 mm, mascle de 2,7-3,0 mm. Cos amb cap i mesosoma negres, metasoma bru rogenç o bru fosc, femella amb la part inferior de la cara rogenca, mascle amb cara enterament rogenca, antenes groguenques, potes amb fèmurs negres, àpex de fèmurs i tíbies bruns o groguencs. Cara amb l'aresta mediana poc ressaltada respecte

les restants estries. Antena de la femella amb F1 llarg igual a 1,4 vegades F2. Antena del mascle amb F1 escotat al centre, eixamplat a la base i a l'àpex, F1 llarg però més petit que 1,5 vegades F2. Ala anterior amb cel·la radial curta, unes 2,0 vegades més llarga que ampla o poc més llarga, venació alar groguenca. Mesonot amb notaules complets marcats, solc mig marcat i llarg, arribant al menys fins a la meitat del mesoescut. Tergita gran amb puntejat fi i dens al marge posterior,

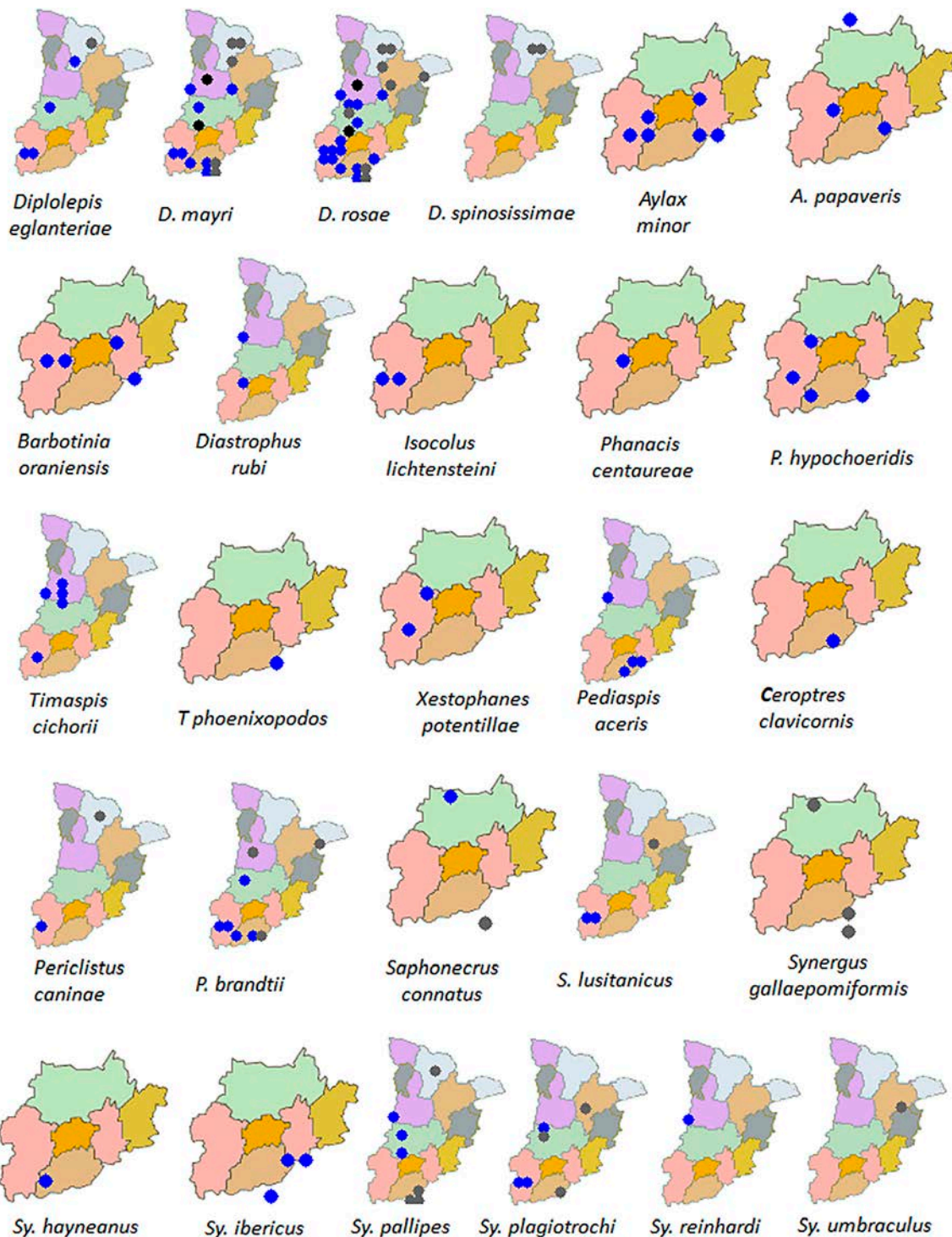

Figura 13. Distribució de la major part de les espècies mencionades de la família Cynipidae, exceptuant la tribu Cynipini. En gris les dades bibliogràfiques, en blau les dades de les col·lectes de l'Antoni Ribes.

en forma de banda ampla que ocupa 1/3-1/2 de la tergita i arriba a la part ventral, on es molt més estreta. Sobre *Andricus hispanicus*, *A. quercustozae*, *A. coriarius*, *A. pictus*, també en altres gales llenyoses. L'emergència dels adults succeeix a la primavera o a l'estiu del 2n any. Mascles molt rars, i femelles amb reproducció partenogenètica.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF08: Granadella, 470 m.]. Primera citació per a Lleida.

Synergus ibericus (Tavares, 1920)

Mida de la femella entre 3,0-3,5 mm, mascle de 2,5-3,0 mm. Cara i mesosoma negres, metasoma rogenc o bru fosc. Antenes groc rogenc, potes bru o bru rogenc, amb part dels fèmurs foscos. Antenes de la femella i del mascle amb el 1r flagel·lòmer poc més llarg que el 2n. Antena del mascle amb el 1r flagel·lòmer corbat al centre i eixamplat a l'apex. Front amb arestes frontals conspicues que arriben als ocells laterals. Front i vèrtex amb forta escultura puntejada i rugosa. Ala anterior amb la cel·la radial llarga, unes 3 vegades més llarga que ampla. Mesonot amb solc mitjà marcat i llarg, arribant al menys a la meitat del mesoescut. Tergita gran amb un puntejat fi i dens al marge posterior, en forma de banda ampla ocupant 1/3-1/2 de la tergita i arribant a la part ventral. Sobre *Andricus hispanicus*, emergència dels adults el 2n any.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CF27: Albarca, 800 m. CF39: Omells de na Gaia, 675 m. CF49: Omells de na Gaia, 600 m.]. Primera citació per a Lleida.

Synergus pallipes (Hartig, 1840)

= *Synergus albipes* (Hartig, 1841)

= *Synergus nervosus* (Hartig, 1840)

Mida de la femella entre 1,8 i 2,7 mm, mascle d'1,5-2,3 mm. Cos i cap negres (fig. 12d), metasoma bru negrós, antenes i potes groguenques, coxes fosques. Front coriàci, sense puntejat o amb un puntejat molt feble. Antena amb 1r flagel·lòmer curt, a la femella més petit que 1,5 vegades el 2n, pedicel antenal més llarg que ample, mascle amb el 1r flagel·lòmer xic eixamplat a la base i a l'apex. Mesoescut amb escultura coriàcia i fines arrugues esparses. Notaules febles, complets, impressió medial que no arriba a la meitat de l'escut. Tergita gran amb feble puntejat al marge posterior, que no arriba a la part inferior. Sobre nombrosos cinípides en *Quercus*, amb 2 generacions anuals; l'estival sovint sobre les formes sexuades de *Neuroterus quercusbaccarum*, *N. anthracinus* i *Andricus curvator*, i la primaveral sovint sobre la forma asexual de *Neuroterus quercusbaccarum*.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG06: Mont-rebei, 500 m. CG12: Menàrguens, 215 m. CG14: les Avellanes]. CH51: Pallars Sobirà (Ribera de Cardós): Pujade-Villar (1991). Primera citació per a Ponent.

Synergus plagiotrochi Nieves-Aldrey & Pujade-Villar 1987

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus ilex* i *Quercus coccifera*: BF89: Aitona, Erms, 150 m; Aitona, Erms, 120 m. BF99: Sarroca, B. Cova Bona, 300 m. CG15: Àger, 660 m.]. CG14: Noguera (les Avellanes i Santa Linya): Pujade-Villar (1991). CG67: Alt Urgell (Organyà): Pujade-Villar, (1991) i Pujade-Villar (1992).

Synergus reinhardi (Mayr, 1873)

Mida de la femella entre 3,0 i 3,7 mm, mascle de 3,0-3,2 mm. Cos enterament negre, cara negra als dos sexes, antenes brunes, potes negres, amb l'apex dels fèmurs i part de les tíbies bruns. Cara amb una forta aresta mediana, que sobresurt molt entre les restants estries. Antena de la femella amb F1 llarg, 1,3 vegades més llarg que F2. Antena del mascle amb F1 poc modificat, escotat al centre i un xic eixamplat apicalment, F1 llarg però més petit que 1,5 vegades F2. Ala anterior amb cel·la radial curta, 2,2-2,4 vegades més llarga que ampla, venació alar de color bru fosc. Mesonot amb notaules complets marcats, solc mitjà marcat i llarg, arribant almenys a la meitat del mesoescut. Tergita gran amb puntejat fi i dens al marge posterior, en forma de banda ampla, que ocupa 1/3-1/2 de la longitud de la tergita, i arriba a la part ventral. Sobre *Andricus hispanicus* i *A. viscosus*, també en altres gales llenyoses. Emergència dels adults a l'estiu del 2n any.

Citacions (fig. 13). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus faginea*: CG06: Mont-rebei, 540 m.]. Primera citació per a Lleida.

Synergus umbraculus (Olivier, 1791)

Citacions (fig. 13). CG87: Alt Urgell (Tuixén): Pujade-Villar (1991) i Nieves-Aldrey & Pujade-Villar (1985). Primera citació per a Lleida.

Família FIGITIDAE Thomson, 1862

(El gènere *Melanips* ha estat inclòs en la subfamília Melanipinae)

Antena no geniculada, escap curt, 12-16 segments, mascle amb el 1r flagel·lòmer sovint no modificat, a vegades modificat el 2n. Ala amb pterostigma absent, venació reduïda, cel·la radial sovint tancada al marge anterior, vena Rs+M amb apex proximal, quan és visible, dirigit a l'angle posterior de la vena basal. Mesoescut i mesopleures sovint llisos i brillants, rarament escultrats. Escutell a vegades amb una estructura en 'copa' dorsal o amb una espina apical, o amb estries longitudinals. Metasoma normalment comprimit lateralment. Peciol gastral amb un anell engruixit que porta estries longitudinals. Tergita més gran la 3a o la 2a, base de la 2a tergita sovint amb un anell de pubescència basal. Ovipositor normalment no exposat. Parasitoides cenobionts de larves d'insectes, sovint dípters i neuròpters, o hiperparasitoides.

Subfamília **Aspicerinae** Dalla Torre & Kieffer, 1910

Cara amb impressió distinta sota les antenes, delimitada per carenes laterals. Carena genal ben desenvolupada. Ala anterior amb cel·la radial oberta al marge. Mesoescut esculat. Escutel amb 3 carenes longitudinals fortes, la central a vegades prolongada posteriorment en una espina. Peciol gastral curt, menys d'1,5 vegades la seva amplada. Tergita 2a linguliforme, estreta per darrere, o en forma de cadira de muntar, curta, 2a sovint més petita que la 3a. Tibies posteriors amb fortes crestes o carenes longitudinals. Sobre dípters sírfids i Chamaemyiidae.

Gènere *Aspicera* Dahlbom, 1842

Ala anterior amb cel·la radial oberta al marge, vena R1 present. Mesoescut esculat. Escutel amb 3 carenes longitudinals fortes, la central prolongada posteriorment en una espina prima i aguda. Peciol gastral curt. Tergita 2a curta menor que la 3a. Tibies posteriors amb fortes crestes o carenes longitudinals. Gènere amb 4 espècies a la península Ibèrica, 12 al continent europeu.

Aspicera hartigi (Dalla Torre, 1889)

= *Aspicera brevispina* (Kieffer, 1901)

= *Aspicera coriacea* (Kieffer, 1901)

Adult figura 14a.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus ilex*, *Lygos sphaerocarpa*, *Artemisia herba-alba*, *Euphorbia serrata* i *Foeniculum vulgare*: BF89: Aitona, Central Fecsa, 90 m; Aitona, Erms, 120 m. BF99: Sarroca, 200 m; Utxesa, 140 m; Utxesa, Salouet, 140 m. CG06: Mont-rebei, 500 m.]. Primera citació per a Lleida.

Gènere *Callaspidia* Dahlbom, 1842

Cap amb occipuci amb carena transversa forta. Ala anterior amb vena R1 absent. Escutel amb àpex arrodonit, emarginat o truncat, fòvea escutel·lar llarga com 1/2 escutel (fig. 14b). Peciol gastral tan o més llarg que ample. Metasoma amb tergita 3a amb una clapa central pubescent. Tibia posterior amb 2 esperons al marge posterior, superfície dorsal sense esperons. Ataca larves i pupes de Syrphidae. Gènere amb 3 espècies a la península Ibèrica, 4 al continent europeu.

Callaspidia notata (Fonscolombe, 1832)

= *Callaspidia dusmeti* (Tavares, 1924)

= *Callaspidia mediterranea* (Dalla Torre & Kieffer, 1910)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Euphorbia serrata*, *Salix elaeagnos* i *Catalpa bignonioides*: àfids *Aphis gossypii*. CG00: Artesa de Lleida, 230 m; Lleida, Lumbierres, B. leg. (24-10-11). Montoliu, 165 m. CG06: Mont-rebei, 500 m.]. Primera citació per a Lleida.

Subfamília **Charipinae** Dalla Torre & Kieffer, 1910

Cos de mida petita, sovint 1-2 mm, amb vèrtex, mesonot, escutel i metasoma normalment llisos i brillants. Venació alar reduïda, limitada a la meitat anterior de l'ala, àpex de Rs+m sovint no visible. Pronot fortament angulós anteriorment, placa pronotal sovint indistinta o feble, formant una carena vertical, carena lateral curta i poc ressaltada. Mesoescut i escutel normalment llisos i brillants, escutel arrodonit, sense espina apical, ni carenes longitudinals, ni 'copa' dorsal. Metasoma amb un anell de pubescència a la base de la tergita 2a, tergita 2a sovint més gran que la 3a, peciol curt; a vegades la 2a i 3a tergites estan fusionades. Tibia mitjana amb 1(2) esperons, tibia posterior amb 1-2 esperons desiguals, tibies amb carenes longitudinals febles o absents.

Gènere *Alloxysta* Förster, 1869

Femella sense clava apical. Mesopleura inferiorment sense sutura longitudinal. Metasoma amb les 2 tergites grans basals de mida subigual. Tergites apicals del metasoma exposades, fent l'àpex del metasoma truncat. Hiperparasitoides d'Aphidoidea, via Braconidae i Aphelinidae. Gènere amb 17 (15) espècies a la península Ibèrica, 71 (55) al continent europeu.

Alloxysta arcuata (Kieffer, 1902)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus ilex*, *Medicago sativa*, *Lygos sphaerocarpa* i *Zea mays*: BF99: Sarroca, 200 m; Sarroca, 185 m; Torres de Segre, Plans, 140 m.; BG91: Lleida: UdL (17-11-06); CG06: Mont-rebei, 500 m.; Mont-rebei, 540 m.; CG79: la Seu d'Urgell: UdL (11-08-10). Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2013)].

Alloxysta brevis (Thomson, 1862)

Antenes més curtes que el cos (fig. 14c). Antena de la femella amb F1-F3 groguencs, flagel bru, F1-F3 subiguals, sense sensílies i més estrets que els restants flagel·lòmers, F1 més curt que el pedicel, F3 més curt que F4. Antena del mascle amb F1-F3 no emarginats. Ala amb cel·la radial tancada, petita (fig. 14d), 0.2 mm. Pronot amb carenes absents. Carenes propodeals presents. Sobre *Aphis craccivora* en *Medicago sativa*, *Rhopalosiphum padi* en *Zea mays*, i àfids *Aphis*, *Myzus*, *Dysaphis*, etc.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Medicago sativa*, *Cirsium* sp. (sobre *Aphis fabae*), *Hordeum vulgare*, *Zea mays*, *Euphorbia serrata*, *Foeniculum vulgare*, *Tamarix canariensis*, *Urtica dioica* i *Parietaria judaica*: BF89: Aitona, Erms, 150 m. BF99: Torres de Segre, Plans, 140 m.; Utxesa, 140 m.; Salouet, 140 m. BG90: Torres de Segre, 120 m; Torres de Segre, 115 m. Torres de Segre, poble, 130 m. BG91: Lleida: UdL (17-11-06). CG00: timoneda d'Alfès; Lleida: UdL (21-05-10); Montoliu, 165 m. CG01: Alcoletge, 160 m. CG79: la Seu d'Urgell: UdL (11-08-10). CH10: Vall de Boí, 1035 m.

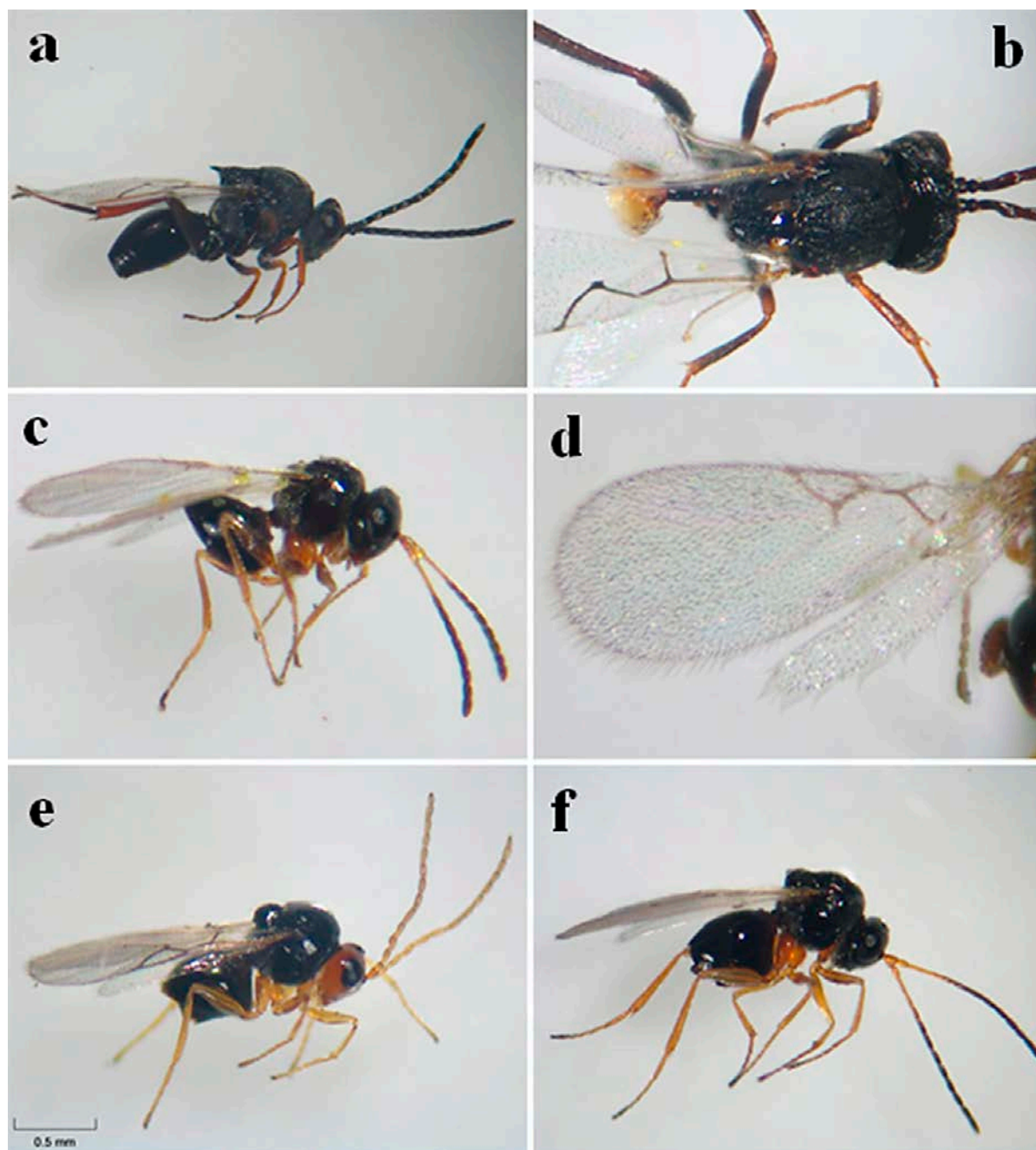

Figura 14. (a) *Aspicerca hartigi* ♂, (b) primer parell d'ales de *Callaspidia notata* ♀, (c-d) *Alloxysta brevis* ♀, (e) *A. victrix* ♀, (f) *Phaenoglyphis villosa* ♀.

CH12: Túnel de Viella, 1390 m. CH14: Bossòst, 695 m. Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012, 2013)].

Alloxysta castanea (Hartig, 1841)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: CH10: Vall de Boí, 1035 m; Vall de Boí, 1035 m. CH14: Bossòst, 690 m. Les, 620 m. Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Alloxysta circumscripta (Hartig, 1841)

Trobat sobre *Acyrtosiphon pisum*, *Aphis craccivora* i *Therioaphis trifolii*, en *Medicago sativa*.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Medicago sativa*: CG78: la Seu d'Urgell: UdL (29-06-07). CG79: la Seu d'Urgell: UdL (16-08-10). Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Alloxysta citripes (Thomson, 1862)

Cap brunenc. Antena de la femella amb sensílies que comencen a F4, F2 més gran que F3. Antena del mascle amb sensílies presents a tots els flagel·lòmers, F1-F2 no emarginats. Ala amb venació transparent, de color groc clar, cel·la radial parcialment oberta, 2,1 vegades més llarga que ampla. Carenes propodeals presents, no protuberants. Sobre *Tuberculoidea*, *Pterocallis*, *Drepanosiphum*, via *Trioxys*, *Aphelinus*.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Quercus ilex*, *Quercus petraea* i *Tilia cordata*: BG90: Torres de Segre, 120 m. CG06: Mont-rebei, 500 m. CH10: Vall de Boí, 1035 m. CH13: Artiga de Lin, 1200 m. CH14: Bossòst, 665 m. Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012, 2013)].

Alloxysta consobrina (Zetterstedt, 1838)

= *Alloxysta afer* (Kieffer, 1904)

= *Alloxysta afra* (Kieffer, 1904)

= *Alloxysta fuscicornis* (Hartig, 1841)

Recol·lectats sobre àfids *Brevicoryne brassicae* en *Brassica* sp., via Aphidiinae *Diaeretiella rapae*.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Brassica oleracea* sobre àfids amb *Diaeretiella rapae* BF99: Sarroca. CG00: Torreribera, 210 m: Ctfc (02-06-05). CG01: Alcoletge, 160 m. CH10: Vall de Boí, 1035 m. Dades parcialment publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2013)].

Alloxysta darci (Girault, 1933)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Medicago sativa*: CG79: la Seu d'Urgell: UdL (01-08-07). Dada publicada a Ferrer-Suay *et al.* (2013)].

Alloxysta flavicornis (Hartig, 1841)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Tilia cordata*: CH14: Bossòst, 665 m; Bossòst, 690 m. Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Alloxysta fracticornis (Thomson, 1862)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Medicago sativa*: CG68: la Seu d'Urgell: UdL (26-09-07). CG79: la Seu d'Urgell: UdL (26-09-07). Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2013)].

Alloxysta macrophadna (Hartig, 1841)

= *Alloxysta cabrerai* (Kieffer, 1904)

Recol·lectats sobre *Acyrtosiphon pisum* en *Medicago sativa*, via *Aphidius ervi*, també als pugons *Metopolophium dirhodum*, *M. festucae*, *Aphis medicaginis*, *Microlophium carnosum*, etc.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Medicago sativa*: CG68: la Seu d'Urgell: UdL (22-04-08). CG79: la Seu d'Urgell: UdL (30-05-08) Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Alloxysta pilipennis (Hartig, 1840)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: CG06: Mont-rebei, 500 m. Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2013)].

Alloxysta pleuralis (Cameron, 1879)

Cap brunenc. Antena de la femella amb F1 subigual al pedicel, F2 més curt que F3, les sensílies comencen a l'F3. Antena del mascle amb F1-F3 estrets i sense sensílies, feblement corbats. Ala anterior amb cel·la radial amplament oberta, 2,1 vegades més llarga que ampla, amb R1 recta i paral·lela a Rs, angle entre Rs i 2r de 90°, venació no transparent, de color groc fosc o bruna. Propodeu amb dues carenes protuberants ben definides, que arriben a la base de manera independent. Tíbia posterior amb esperó apical llarg, igual a 1/3 del basitars. Sobre *Aphis* sp. (Hemiptera, Aphididae) via *Trioxys* sp. (HYM., Braconidae, Aphidiinae).

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Torilis arvensis*: *Aphis fabae*, i *Ephedra distachya*: CG00: Lleida: UdL (21-05-10). Montoliu, 165 m. Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Alloxysta pusilla (Kieffer, 1902)

Antena de la femella amb F1-F3 de color groguenc fosc, flagel bru clar, enfosquit cap a l'àpex, F1 i F2 sense sensílies i més estrets que els restants flagel·lòmers, F1 més llarg que el pedicel, F1 més llarg que F2, F2 més petit que F3. Antena del mascle amb F1-F3 feblement corbats. Ala amb cel·la radial tancada, petita, 0,2 mm. Pronot amb carenes presents. Carenes propodeals presents. Sobre *Rhopalosiphum padi* (Hemiptera, Aphididae) sobre *Zea mays*, etc.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Medicago sativa*: fruits, *Zea mays*, *Seseli tortuosum*: infrutescències, *Seseli tortuosum*: àfids, amb *Misaphidius brevicornis*, *Ephedra distachya*, *Tilia cordata*: BF99: Torres de Segre; BG90: Torres de Segre, 120 m. BG91: Lleida: UdL (17-11-06). CG00: Montoliu, 165 m. CG01: Alcoletge, 160 m. CH14: Bossòst, 665 m. Dades parcialment publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Alloxysta tscheki (Giraud, 1860)

Sobre els pugons (Hemiptera, Aphididae) *Acyrtosiphon pisum* i *Therioaphis trifolii* en *Medicago sativa*, també *Cryptomyzus* en *Ribes*, *Capitophorus* en *Cirsium*, i *Elatobium abietinum* en *Picea*.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Medicago sativa*: CG68: la Seu d'Urgell: UdL (11-07-07). CG79: la Seu d'Urgell: UdL (28-04-09). CH14: Bossòst, 695 m. Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Alloxysta victrix (Westwood, 1833)

= *Alloxysta fulviceps* (Curtis, 1838)

Cap sovint groc intens (fig. 14e), a vegades enfosquit. Antena de la femella amb F1 clarament més llarg que el pedicel, F2-F4 subiguals. Antena del mascle amb F1-F3 distintament emarginats. Ala amb cel·la radial tancada, no gaire reduïda, 0,4 mm,

3,0 vegades més llarga que ampla. Pronot amb carenes presents. Carenes propodeals absents, propodeu no cobert de setes. Polífag, sobre els àfids *Acyrtosiphon pisum* en *Medicago sativa*, *Sitobion* sp. en gramínies, *Uroleucon cirsii* en *Cirsium*, etc.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Medicago sativa* i *Euphorbia serrata*: BF78: la Granja d'Escarp, 90 m. BG90: Torres de Segre, 115 m. CG00: Montoliu. CG06: Mont-rebei, 500 m. CG40: Ciutadilla, 620 m. CG68: la Seu d'Urgell: UdL (26-09-07). CH10: Vall de Boí, 1035 m. CH12: túnel de Viella, 1390 m. CH14: Bossòst, 690 m; Les, 620 m. Dades parcialment publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012, 2013)].

Alloxysta viellae (Ferrer-Suay & Pujade-Villar, 2013)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: BG90: Torres de Segre, 120 m. CH12: túnel de Viella, 1390 m. Dades publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2013)].

Gènere *Phaenoglyphis* Förster, 1869

Femella sense clava apical. Mesopleura amb una sutura longitudinal a la part inferior. Metasoma amb les 2 tergites grans basals de mida subigual. Tergites apicals del metasoma exposades, fent l'apex del metasoma truncat. Aphidoidea (Hemiptera), via Braconidae i Aphelinidae (Hymenoptera). Gènere amb 7 (6) espècies a la península Ibèrica, 20 (13) al continent europeu.

Phaenoglyphis americana (Baker, 1896)

Sobre *Rhopalosiphum padi* en *Zea mays*.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Zea mays*: BG91: Lleida: UdL (17-11-06). Dada publicada a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Phaenoglyphis longicornis (Hartig, 1840)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Zea mays*: BG91: Lleida: UdL (17-11-06). Dada publicada a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Phaenoglyphis montoliui (Ferrer-Suay & Pujade-Villar, 2013)

Adult a la figura 14f.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Prunus dulcis*: CG00: Montoliu. Dada publicada a Ferrer-Suay *et al.* (2013)].

Phaenoglyphis villosa (Hartig, 1841)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Robinia pseudoacacia*: àfids *Aphis craccivora*, *Artemisia herba-*

alba: capítols, *Zea mays*, *Euphorbia serrata*, *Lithospermum fruticosum*, *Ephedra distachya*: llavors, *Ephedra distachya*: àfids, *Lonicera implexa*: BF99: Torres de Segre, Plans, 140 m. BG90: Torres de Segre, 120 m.; Torres de Segre, 115 m.; Torres de Segre, Vilanova, 160 m.; Torres de Segre, poble, 130 m. BG91: Lleida: UdL (17-11-06). CF09: Aspa, 240 m. CG00: Lleida: UdL (07-06-10). Montoliu. Dades parcialment publicades a Ferrer-Suay *et al.* (2012, 2013)].

Gènere *Dilyta* Förster, 1869

Antena de la femella amb els antenòmers 12-13 fusionats formant una clava apical, separats per una sutura. Ala anterior amb vena Rs que no arriba al marge de l'ala, no paral·lela a R1; angles basals de la cel·la radial més grans de 90°. Escutel llis o amb una petita carena apical. Metasoma amb les tergites T2 i T3 fusionades en una gran tergita cobrint el metasoma, tergites apicals del metasoma sovint cobertes per la gran tergita, fent l'apex del metasoma arrodonit. Parasitoides de Psylloidea (Hemiptera). Gènere amb 2 espècies a la península Ibèrica i al continent europeu.

Dilyta sinica (Ferrer-Suay & Paretas-Martínez, 2011)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: CH11: pantà de Senet, 1440 m. Dada publicada a Ferrer-Suay *et al.* (2012)].

Subfamília **Figitinae** Thomson, 1862

(Actualment, Mata-Casanova & Pujade-Villar (2025), el gènere *Melanips* està en una subfamília independent)

Mida del cos sovint més gran de 2 mm. Antena del mascle amb el tercer antenòmer sovint emarginat. Venació alar no reduïda, apex de Rs+M sovint visible i dirigit cap a l'angle posterior de la vena basal. Pecíol gastral curt, més petit de 1,5 vegades l'amplada, amb collar absent o present dorsalment. Pronot amb placa pronotal sovint indistinta o feble. Mesoscut i/o escutel més o menys esculturats, a vegades lliços i brillants. Escutel sense carenes longitudinals, ni 'copa' dorsal, a vegades prolongat en una espina apical. Metasoma amb tergita 3a gran sovint més gran que la 2a. Sobre dípters ciclorrafs.

Gènere *Melanips* Haliday, 1835

(Actualment inclòs a la subfamília Melanipinae Mata-Casanova & Pujade-Villar, 2025)

Ulls glabres. Gena granulada. Ala anterior amb cel·la radial sovint llarga i tancada, rarament curta. Mesosoma amb pubescència densa i curta. Mesonot densament granulats i mat. Escutel amb 2 fòvees laterals a la base, granulós, amb unes poques arrugues posteriorment, sense espina ni dent. Tergita 2a amb 2 manats de setes a la base, a vegades units formant un anell basal. Sobre dípters predadors d'àfids, sovint de les famílies Chamaemyiidae i Syrphidae. Gènere amb 3 espècies a la península Ibèrica i 8 al continent europeu.

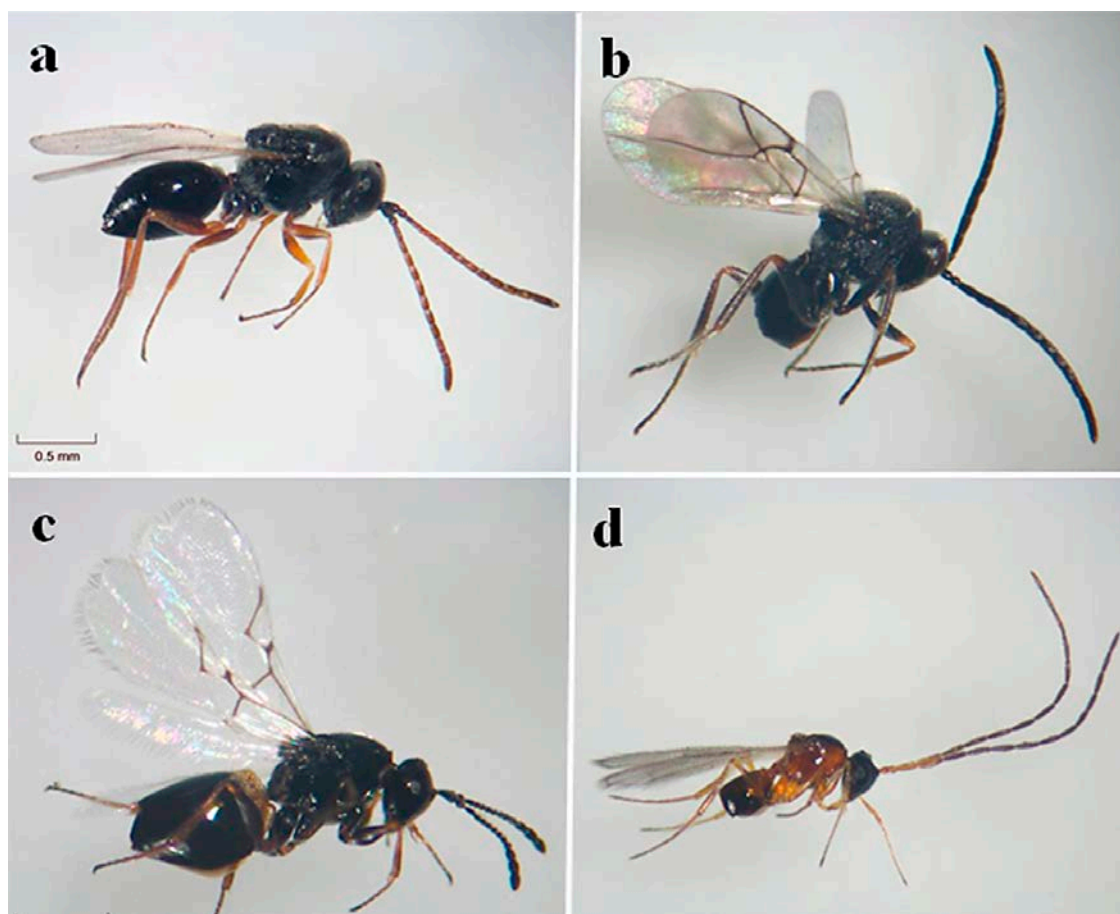

Figura 15. (a) *Melanips* sp. ♀, (b) *Parnips nigripes* ♂, (c) *Kleidotoma* sp. ♀, *Rhoptromeris* sp. ♂.

Melanips opacus (Hartig, 1840)

Mida gran, 3,0-4,5 mm (fig. 15a). Metasoma de la femella amb la T3 amb puntuacions en tota la superfície, T3 llarga, 1,5 vegades més llarga que T4. Antena del mascle amb A3 profundament emarginat. Sobre sírfids *Episyrphus balteatus*, *Syrphus ribesii*, *S. torvus*, *S. vitripennis*.

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: CH11: pantà de Senet, 1440 m.]. Primera citació per Lleida.

Anotació: citada per primer cop a l'Avencó (caseria del municipi de Tagamanent, Vallès Oriental), caseria que té el nom erròniament escrit a Ros-Farré & Pujade-Villar (2000).

Subfamília **Parnipinae** Ronquist & Nieves-Aldrey, 2001

Antena del mascle amb el 1r flagel·lòmer no modificat. Ala anterior amb cel·la radial tancada al marge, àpex de Rs+M visible dirigit a l'angle posterior de la vena basal. Pronot amb carena lateral prominent. Mesoescut i mesopleura mats, mesopleura sense estria horitzontal transversa. Tergita 3a sense clapa de setes densa.

Gènere **Parnips** Ronquist & Nieves-Aldrey, 2001

Mida de la femella entre 2,4 i 3,7 mm, mascle d'1,6-2,8 mm. Cos negre (fig. 15b), potes amb túbies i àpexs dels

fèmurs de groguencs a rogencs. Antena de la femella amb 13 segments, antena del mascle amb 14, 1r flagel·lòmer no modificat. Ala anterior amb cel·la radial tancada al marge, àpex de Rs+M visible i dirigit cap a l'angle posterior de la vena basal. Pronot amb carena lateral prominent. Mesoescut i mesopleura mats, mesopleura sense estria horitzontal transversa. Tergita 3a sense clapa de setes denses. Sobre cinípids de l'espècie *Barbotinia oraniensis* en càpsules de *Papaver* sp. Gènere monotípic.

Parnips nigripes (Barbotin, 1963)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: S'ha trobat en *Papaver rhoeas*: BF99: Sarroca. BG90: Sudanel. CF49: Omells de na Gaia, 600 m.]. Primera citació per a Catalunya.

Subfamília **Eucoilinae** Thomson, 1862

Pronot sovint molt pronunciat, prolongat frontodorsalment en una placa pronotal molt conspicua, amb fort marge posterior. Mesoescut sovint llis i brillant. Escutel amb una placa escutel·lar en 'copa' dorsal elevada, plana o cònca. Pecíol gastral curt, menys de 1,5 vegades la seva llargada. Tergita 3a sovint més gran que la 2a. Túbies posteriors amb carenes longitudinals febles o absents. Endoparasitoides de dípters ciclorrafs, emergeixen de pupes.

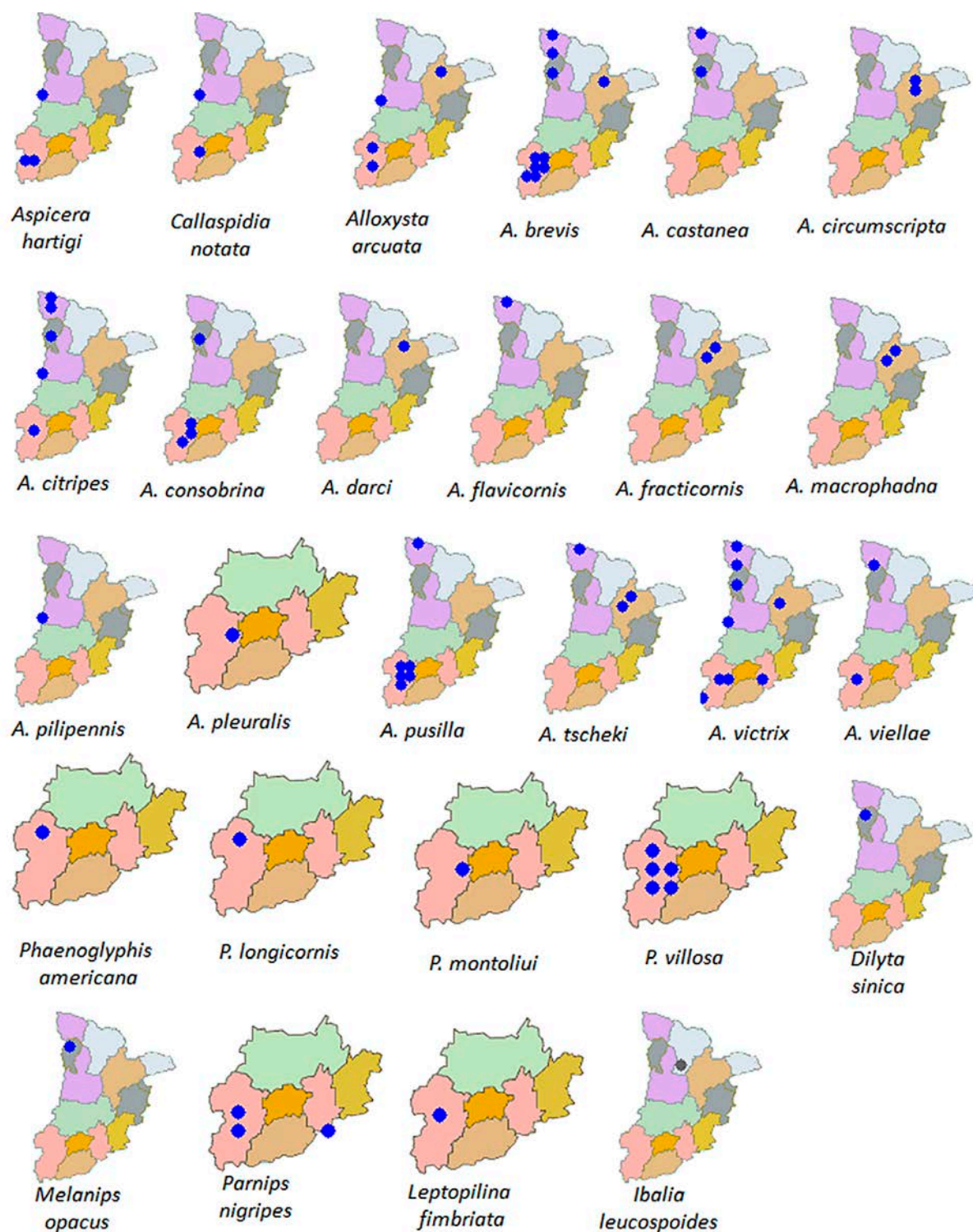

Figura 16. Distribució de les espècies mencionades de les famílies Figitidae i Ibalidae. En gris les dades bibliogràfiques, en blau les dades de les col·lectes de l'Antoni Ribes.

Gènere *Kleidotoma* Westwood, 1833

Cap més alt que ample, cara llisa, polida, amb setes llargues esparses als costats del clipeu, vèrtex estriat. Antena de la femella amb 13 segments, claviforme. Antena del mascle amb 15 segments, filiforme, amb A3 allargat, corbat, marge extern aplanat. Ales anteriors amb marge apical sovint incís

medialment, especialment a la femella, a vegades arcuades, truncades, o ales braquípteres; cel·la radial completament oberta al marge (fig. 15c), vena R1 eixamplada a l'extrem prop del marge anterior de l'ala, vena 2rm eixamplada, vena Rs+m sovint absent, arèola absent. Placa pronotal desenvolupada, fossetes laterals obertes externament. Mesonot llis dorsalment, amb notauls absents. Copa escutellar petita,

llarga, el·líptica, que no arriba a l'apex del disc. Disc escutellar longitudinalment estriat, amb forma arrodonida, cònica, a vegades espiniforme o en bec. Mesopleura llisa, polida, amb sutura completa. Metasoma sèssil, tergita 1a oculta per la pubescència, tergita 2a amb un anell pilós basal present, sovint incomplet dorsalment. Gènere amb 11 espècies a la península Ibèrica i 62 al continent europeu.

Anotació: en el web diferencia 4 subgèneres: *Kleidotoma* amb 3 artells a la clava, *Tetrahoptra* amb 4 artells, *Pentakleidotoma* amb 5 artells i *Kleidotomidea* amb 6 artells. L'espècie determinada correspondria a subgènere *Kleidotoma*.

Kleidotoma striaticollis (Cameron, 1888)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: BG90: Torres de Segre, poble, 130 m.]. Espècie no citada a la península Ibèrica segons el que s'indica a <http://iberfauna.mncn.csic.es/showfig-ha.aspx?rank=T&idtax=59998>, data de consulta: 26 de febrer de 2025.

Gènere ***Leptopilina*** Förster, 1862

Antena del mascle amb el 4t segment un xic corbat al costat extern. Mesonot amb notaules absents. Metapleura sovint amb 3 quilles característiques, 1 superior i 2 mitjanes, a vegades reduïdes en nombre o absents. Metasoma sèssil, amb anell pilós basal incomplet dorsalment, a vegades només amb una pilositat lateral escassa. Tergita 1a sovint visible, sovint en forma d'anell crenulat. Sobre dípters drosòfílids. Gènere amb 2 espècies a la península Ibèrica i 6 al continent europeu.

Leptopilina fimbriata (Kieffer, 1901)

Citacions (fig. 16). [Web Ponent: BG90: Torres de Segre]. Primera citació per a Catalunya.

Gènere ***Rhoptromeris*** Förster, 1869

Mida petita-mitjana. Cap arrodonit en vista frontal, un xic més llarg que ample. Antena de la femella amb 13 segments, claviforme, rarament filiforme, clava antenal sovint més fosca que els segments basals. Antena del mascle amb 15 segments, l'A4 més curt que l'A3, que està corbat i inflat distalment. Ala anterior pubescent, amb cel·la radial llarga, 2,0-3,0 vegades més llarga que ampla, tancada anteriorment. Placa pronotal ben desenvolupada, amb les fossetes laterals tancades. Mesoescut llis i polit, notaules absents, a vegades representats per files de setes. Copa escutellar estreta, amb 1-2 fòvees centrals. Disc escutellar reticulat i rugós, a vegades amb estries radiades. Propodeu amb carenes subparaleles, amb pubescència curta densa als costats. Mesopleura llisa, brillant, amb cavitat anteroventral distinta, a vegades reduïda. Metapleura amb l'àrea de darrere de l'angle ventroposterior glabra. Tòrax amb pubescència densa curta a la part ventral. Metasoma amb tergita 1a parcialment visible lateralment, crenulat. Tergita 2a amb anell pilós dens a la base,

sovint complet dorsalment, a vegades incomplet als mascles. Basitars posterior llarg com els tarsòmers 2-4 junts. Sobre dípters cloròpids. Gènere amb 2 espècies a la península Ibèrica i 10 al continent europeu.

Citacions. Gènere recol·lectat (fig. 15d) sense determinar cap espècie.

Gènere ***Trybliographa*** Förster, 1869

Mida sovint gran. Antena de la femella sovint claviforme, clava amb 8-9 segments, a vegades no diferenciada. Antena del mascle filiforme, amb segments 3-4 subiguals en llargada, no corbats al costat extern, a vegades el 4t eixamplat apicalment. Ala anterior amb cel·la marginal oberta o tancada al marge. Placa pronotal gran, amb fòvea lateral oberta, clarament delineada. Mesonot amb notaules substituïts per una fila de setes. Copa escutellar gran, gairebé circular, ben elevada sobre el disc. Disc escutellar rugós o rugós i foveolat, marge apical arrodonit, a vegades un xic projectat posteriorment, escutell amb barres laterals sovint estriades als marges i dorsalment. Orifici subalar posterior gran, circular o oval. Metapleura amb l'àrea del darrere del costat posteroventral glabra. Metasoma sèssil, amb anell pilós a la base. Femella amb hipopigi sovint projectat. Coxa posterior amb pilositat en tot el llarg del marge posterolateral. Sobre dípters Anthomyiidae, també Lonchaeidae i Muscidae. Gènere amb unes 4 espècies a la península Ibèrica i 78 al continent europeu.

Citacions. Gènere recol·lectat sense determinar cap espècie.

Família **IBALIIDAE** Thomson, 1862

Metasoma molt comprimit lateralment, amb el segment més gran el 4, 5 o 6, amb al menys 2-4 tergites curts entre el peciol i la tergita gran. Ovipositor corbat sota un flanc membranós. Família amb 1 espècie a la península Ibèrica.

Gènere ***Ibalia*** Latreille, 1802

Metasoma molt comprimit lateralment, el seu segment més gran pot ser el 4, el 5 o el 6, amb almenys 2-4 tergites curtes entre el peciol i la tergita gran. Ovipositor corbat sota un flanc membranós.

Ibalia leucospoides (Hochenwarth, 1785)

Citacions (fig. 16). CG49: Pallars Sobirà (Sort). Citat a Nieves-Aldrey *et al.* (1996).

Agraïments

A Mar Ferrer-Suay i a Noel Mata-Casanova, pel seu ajut en les dades de distribució de les subfamílies Charipinae i Melanipinae, respectivament.

Bibliografia

- Ferrer-Suay, M., Selfa, J., Ribes, A. & Pujade-Villar, J. 2012. Contribucions al coneixement dels Charipins de Catalunya (Insecta, Hymenoptera). *Orsis*, 26: 117–138.
- Ferrer-Suay, M., Selfa, J., Ribes, A. & Pujade-Villar, J. 2013. A key of the Charipinae (Hymenoptera, Cynipoidea, Figitidae) from Spain, including new records and species. *Boletín de la Asociación española de Entomología*, 37(3–4): 315–341.
- Heam, J., Gobbo, E., Nieves-Aldrey, J.L., Branca, J., Nicholls, J.A., Koutsovoulos, G., Lartillot, N., Stone, G.N. & Ronquist, F. 2022. Phylogenomic analysis of protein-coding genes resolves complex gall wasp relationships. *Systematic Entomology*, 49: 110–137. <https://doi.org/10.1111/syen.12611>
- Martínez-Romero, A., Ribes Escolà, A., Caballero-López, B. & Pujade-Villar, J., 2021. Gales i organismes cecidògens de Ponent de la col·lecció Antoni Ribes. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 85(4): 209–223.
- Mata-Casanova, N. & Pujade-Villar, J. 2025. Description of Melanipinae n. subf. with description of a new species of *Nebulovena* (Hymenoptera: Cynipoidea: Figitidae). *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 89 (1): 17–25. <https://doi.org/10.2436/20.1502.01.199>
- Melika, G. 2006. *Gall Wasps of Ukraine*. Cynipidae. *Vestnik zoologii*, suppl. 21(1–2): 1–300, 301–644.
- Nieves-Aldrey, J.L. 1986. La colección de cinípidos galícolas del Instituto Español de Entomología. *Graellsia*, 41(1985): 113–124.
- Nieves-Aldrey, J. L., 2001. Nuevos datos faunísticos, corológicos y biológicos sobre los cinípidos del ámbito ibero-balear (Hymenoptera, Cynipidae). *Graellsia*, 57(1): 39–72.
- Nieves-Aldrey, J.L., Fontal-Cazalla, F. & Pujade-Villar, J. 1996. Sobre la presencia del género *Ibalia* Latreille en España (Hymenoptera, Cynipoidea: Ibalidae). *Boletín de la Asociación Española de Entomología*, 20(1–2): 250–251,
- Nieves-Aldrey, J. L. & Pujade-Villar, J., 1985. Sobre las especies ibéricas de la sección I (Mayr, 1972) del género *Synergus* Htg (Hym., Cynipidae, Cynipinae). *Eos*, 61: 219–237.
- Pujade-Villar, J. 1991. Contribució al coneixement dels Cinípids cecidògens dels arbres i arbusts de Catalunya, dels Cinípids associats a aquests i dels seus paràsits. Tesi Doctoral. Universitat de Barcelona. 1.111p.
- Pujade-Villar, J., 1992. Sobre *Synergus ilicinus* (Barbotin, 1972) n. comb. y sobre nuevas aportaciones al conocimiento de las especies del género *Synergus* Htg en Cataluña (Hym., Cynipidae, Synergini). *Boletín de la Asociación Española de Entomología*, 16(1992): 129–148.
- Pujade-Villar, J. 2014. In Memoriam: Antoni Ribes Escolà (Lleida, 1968-2014). *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 18: 143–145
- Pujade-Villar, J. 2015. Antoni Ribes Escolà (Lleida, 1968 – Torres de Segre, 2014). *Boletín de la Asociación española de Entomología*, 39(1–2): 191–196.
- Pujade-Villar, J., Goula, M., Blas, M. & Ribes, A. 2013. Noves citacions de *Pediaspis aceris* (Gmelin, 1790) a Catalunya (Hymenoptera: Cynipidae) i dels seus parasitoides (Hymenoptera: Chalcidoidea). *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 77(2012-2013): 169–170.
- Pujade-Villar, J.P. & Ros-Farré, P. 1998. Inquilinos y parasitoides de las agallas del género *Plagiotrochus* Mayr colectadas en el Nordeste de la Península Ibérica. *Boletín de la Asociación Española de Entomología*, 22(1–2): 115–143.
- Ronquist, F., Nieves-Aldrey, J.L., Buffington, M.L., Liu, Z., Liljeblad, J. & Nylander, J.A.A. 2015. Phylogeny, Evolution and Classification of Gall Wasps. The Plot Thickens. *PLoS ONE*, 10(5): e0123301. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0123301>
- Ros-Farré, P. & Pujade-Villar, J. 2000. Figitids sensu stricto detectats a la Península Ibèrica (Hymenoptera, Figitidae: Figitinae, Anacharitinae, Aspicerinae). *Sessions Entomològiques ICHN-SCL*, 10(1997): 123–134.

Apèndix

Llistat de localitats mencionades en aquest estudi agrupades per comarques

Alta Ribagorça

- Pantà de Senet
- Túnel de Viella
- Vall de Boí

Anoia

- Castellfollit de Riubregós

Alt Urgell

- La Seu d'Urgell
- Organyà
- Tuixent (Josa i Tuixent)

Baix Camp

- Prades

Garrigues

- Bellaguarda
- Castellldans
- Els Torms

- Fullea

- Juncosa
- La Granadella
- La Pobla de Cérvoles

Noguera

- Àger
- Algerri
- Balaguer
- Bellmunt d'Urgell
- Castelló de Farfanya
- Fontdepou (Àger)
- Gerb (Os de Balaguer)
- Les Avellanes (les Avellanes i Santa Linya)
- Santa Linya (les Avellanes i Santa Linya)
- Menàrguens
- Mont-rebei (Congost)
- Os de Balaguer
- Sant Llorenç de Montgai (Camarasa)
- Vilanova (de Meià)

Pallars Jussà

- Cellers
- Salàs de Pallars
- Santa Engràcia (Trem) - Trem

Pallars Sobirà

- Àreu (Alins)
- Ainet de Cardós (Vall de Cardós)
- Ribera de Cardós (Vall de Cardós)
- Sort
- Vall Ferrera

Pla d'Urgell

- Estany d'Ivars

Priorat

- Albarca

Segrià

- Aitona
- Albatàrrec
- Alcanó
- Alcoletge
- Alfès
- Artesa de Lleida
- Aspa
- El Bassot de Torreribera
- La Granja d'Escarp
- Lleida (inclou el parc de la Mitjana)

- Montoliu (de Lleida)

- Sarroca (de Lleida)

- Seròs

- Sudanell

- Sunyer

- Torrebesses

- Torres de Segre

- UdL (Universitat de Lleida)

- Utxesa (Torres de Segre)

Urgell

- Ciutadilla

- Omells de na Gaia

Vall d'Aran

- Artiga de Lin

- Bossòst

- Les

Altres indrets mencionats

- Coll de Bóixols (situat en el límit dels termes municipals d'Abella de la Conca, a la comarca del Pallars Jussà, i de Coll de Nargó, a la de l'Alt Urgell)

- Aigua d'Ora (és un riu prepirinenc de les comarques del Berguedà, Solsonès i Bages)

- Pantà de Santa Anna (comarca de la Llitera, Osca)

- Monegres (comarca de l'Aragó)

- Port del Cantó (una collada situada a les comarques del Pallars Sobirà i de l'Alt Urgell)

- Bosc de Poblet (Conca de Barberà)